

Sigurnosna politika BiH u kontekstu euroatlantskih integracija

Šušnja, Katarina

Professional thesis / Završni specijalistički

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:216257>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-02**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij
Sigurnosna politika Republike Hrvatske

Katarina Šušnja

SIGURNOSNA POLITIKA BiH U KONTEKSTU EUROATLANTSKIH
INTEGRACIJA
ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij

Sigurnosna politika Republike Hrvatske

Katarina Šušnja

SIGURNOSNA POLITIKA BiH U KONTEKSTU EUROATLANTSKIH
INTEGRACIJA
ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ružica Jakešević

Student: Katarina Šušnja

Zagreb

rujan, 2024.

FAKULTET POLITIČKIH ZNANOSTI

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem da sam završni specijalistički rad „Sigurnosna politika BiH u kontekstu euroatlantskih integracija“, koji sam predala na ocjenu mentorici izv. prof. dr. sc. Ružici Jakešević, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

U Zagrebu _____

Student:

Katarina Šušnja

Sadržaj

1. UVOD	1
2. BOSNA I HERCEGOVINA NAKON RASPADA SFRJ	3
2.1. Pregovori u Daytonu i Daytonski sporazum	4
3. DRŽAVNO UREĐENJE BOSNE I HERCEGOVINE	6
4. BOSNA I HERCEGOVINA I NATO	11
4.1. Implementation Force (IFOR)	12
4.2. Stabilization Force (SFOR)	12
4.3. Bosna i Hercegovina na putu prema NATO članstvu	14
4.4. Značaj pristupanja Bosne i Hercegovine NATO-u i oprečni stavovi vladajućih ...	16
4.5. Utjecaj susjednih zemalja na put BiH prema NATO-u	19
5. SIGURNOSNA STRUKTURA BiH	21
5.1. Policija BiH	21
5.1.1. Granična policija BiH	21
5.1.2. Agencija za istrage i zaštitu	22
5.2. Obavještajno-sigurnosna agencija	23
5.3. Oružane snage BiH	24
6. SIGURNOSNA POLITIKA BiH U KONTEKSTU EUROATLANTSKIH INTEGRACIJA	26
6.1. Vanjska politika	28
6.2. Uloga Visokog predstavnika i politika entiteta RS	30
6.3. Izborni zakon	33
6.4. Sigurnosni izazovi	35
7. ZAKLJUČAK	37
8. LITERATURA	39
Sažetak	48

1. UVOD

Usljed društvenih promjena u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, sveopće rastuće političke, etničke i vjerske netrpeljivosti te referenduma o neovisnosti i kasnijeg međunarodnog priznanja, 1992. godine će u Bosni i Hercegovini nastupiti razdoblje krvavih sukoba okončanih zaključenjem Općeg mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu u Daytonu 1995. godine. Kako bi se osiguralo poštivanje njegovih odrednica, međunarodna zajednica nastavila je svoj angažman kroz NATO operacije IFOR i SFOR koje su trajale do 2004. godine. U tom se periodu započelo s izradom nekih od najvažnijih državnih strateških dokumenata, kao što je *Sigurnosna politika BiH*, u kojoj su definirani strateški ciljevi te ustroj i način funkcioniranja vanjske, unutarnje i obrambene politike te drugih sigurnosnih čimbenika države. Njena izrada završena je 2006. godine, dvije godine nakon što je mandat NATO misija u Bosni i Hercegovini preuzela Europska unija. Usvajanjem bitnih strateških dokumenata jasno su definirani ciljevi razvoja države u smjeru euroatlantskih integracija.

Strukturnu podjelu Bosne i Hercegovine na dva entiteta, tri konstitutivna naroda i Distrikta Brčko, prati i strukturna podjela institucija u zemlji. Njihov složeni ustroj prouzročio je brojne nesuglasice u postupcima donošenja odluka, kao i u neučinkovitom djelovanju državnog aparata. Vizija napretka države, iako definirana strateškim dokumentima, podložna je promjenama ovisno o mandatu političkih stranaka, kako na entitetskoj, tako i državnoj razini. Ova podjela značajno usporava ili čak onemogućuje ispunjavanje svih zahtijevanih ciljeva te samim time i napredak države prema NATO-u i EU.

Težnja BiH za članstvom u NATO-u, jasno je definirana u članku 84. Zakona o obrani BiH te u dokumentu *Sigurnosna politika BiH*. Ispunjavanje ciljeva postiže se kroz suradnju Oružanih snaga BiH i oružanih snaga zemalja članica NATO-a. Pored toga, Oružane snage BiH ulažu velike napore u usvajanju taktika, tehnika i procedura rada i upravljanja kako bi postigle interoperabilnost sa snagama članica NATO saveza. U dokumentu *Sigurnosna politika BiH*, također je definirana i težnja ka članstvu u Europskoj uniji. Najveći izazov toj želji predstavlja ispunjenje uvjeta Europske komisije u pogledu promocije i usvajanja demokratskih vrijednosti i metoda, institucionalne funkcionalnosti, vladavine prava i sl. Potrebe za izmjenama pravilnika, zakona i Ustava, istaknute su u okolnostima etničke i entitetske podjele. U svrhu poticanja političkih snaga u BiH na odlučnije provođenje zahtijevanih reformi, Europska unija i njeni čelnici službeno su dodijelili BiH kandidatski status 2022. godine. Iduće godine,

Europsko vijeće je dobilo preporuku Europske komisije za otvaranje pregovora o pristupanju Bosne i Hercegovine Europskoj uniji. Europsko vijeće je dalo odobrenje za otvaranje pregovora 21. ožujka 2024. godine. Pregovori će biti otvoreni nakon što BiH ispuni određene obaveze poput usvajanja zakona o sudovima, poboljšanja kontrole granica i zaštite osobnih podataka te nakon što predstavnička tijela usvoje proračun za 2024. godinu.

Kako bi se osigurala provedba odrednica Daytonskog sporazuma, međunarodna je zajednica nakon povlačenja NATO-a osnovala Ured visokog predstavnika. Problem koji proistječe iz djelokruga navedene institucije leži u činjenici da, prema ovlastima utvrđenim u Bonnu 1997. godine, Visoki predstavnik ima ovlasti nametnuti zakone koji ne budu izglasani od strane zakonodavnih tijela BiH. Njegove ovlasti tako dovode u pitanje autonomiju i suverenost Bosne i Hercegovine i njenih institucija, kao i BiH kao međunarodnog subjekta. Posljednji primjer korištenja ovlasti jest provedba izmjena Izbornog zakona BiH od strane aktualnog Visokog predstavnika za BiH, Christiana Schmidta.

Slijedom navedenog u radu je definirano istraživačko pitanje koje glasi:

1. Kako pristupanje Bosne i Hercegovine NATO-u utječe na definiranje i provedbu njene sigurnosne politike?

Također su u radu postavljene dvije hipoteze koje glase:

1. Složeno državno uređenje i entitetska podjela Bosne i Hercegovine predstavljaju najveći izazov na njenom putu prema euroatlantskim integracijama.

2. Uspješna provedba ciljeva sigurnosne politike BiH ključna je za njeno pristupanje EU i NATO savezu.

Metoda kvalitativne analize sadržaja i deskripcija koristit će se kroz cijeli rad kako bi se prikazao povijesni kontekst nastanka Bosne i Hercegovine, njeno državno uređenje i uređenje sigurnosnog sustava. Analiza će se temeljiti na sadržaju nekih od najvažnijih državnopravnih dokumenata, kao što su: Ustav BiH, Ustav Federacije BiH, Ustav Republike Srpske, *Sigurnosna politika BiH*, Zakon o službi u Oružanim snagama BiH, Zakon o Sudu BiH, Zakon o državnoj agenciji za istrage i spašavanje, Zakon o obavještajno-sigurnosnoj agenciji BiH, Zakon o sudovima RS i FBiH, izvješće Europske komisije iz 2023. i 2024. godine te izvješće Vijeća ministara i Parlamenta BiH. Također, u radu će se analizirati glavne komponente sigurnosnog sustava BiH, kao što su policija i Oružane snage te njihov razvoj s ciljem ispunjavanja definiranih strateških ciljeva sigurnosne politike, prvenstveno članstva u Sjevernoatlantskom savezu.

2. BOSNA I HERCEGOVINA NAKON RASPADA SFRJ

Razdoblje nakon smrti Josipa Broza Tita obilježeno je političkom, društvenom i ekonomskom nestabilnošću u zemlji. Situacija u novonastalom političkom vakuumu, sada ispunjenom ohrabrenim nacionalističkim snagama u republikama, kulminirat će proglašenjem neovisnosti Slovenije i Hrvatske te jugoslavenskom agresijom, potpomognutom velikosrpskim idejama, najprije na područje Slovenije i Hrvatske, a zatim i na područje Bosne i Hercegovine. Na temelju preporuka međunarodne Arbitražne komisije iz 1991. godine, republike unutar tadašnje SFRJ pozvane su da se izjasne o neovisnosti. Referendum je u Bosni i Hercegovini održan 29. veljače i 1. ožujka 1992. godine (Kovačević, 2024), što je izazvalo dodatnu pobunu i bojkot srpskog stanovništva koji je već uoči referenduma za neovisnost proglasio Srpsku Republiku BiH. Na spomenuti referendum odazvalo se 63,7% stanovništva BiH, od čega je 99,4% glasova bilo za bosanskohercegovačku neovisnost. Na temelju referenduma za neovisnost, zemlje članice Europske zajednice (EZ), 1992. godine priznale su neovisnost BiH nakon čega iste godine BiH postaje članica Ujedinjenih naroda (UN) Rezolucijom 757. (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.)

Velikosrpska agresija i prvi napadi jugoslavenske vojske pokazali su se kao izrazito uspješni. Zauzimanjem velikog dijela istočne Bosne i istočne Hercegovine te Bosanske krajine s Banjom Lukom, otvaraju se koncentracijski logori za vojnike i civile te dolazi do brojnih slučajeva ratnih zločina i etničkog čišćenja. Među prvima, otpor su pružili bosanskohercegovački Hrvati udruženi u Hrvatskom vijeću obrane (HVO). Njima se do 1993. godine pridružuje bošnjački dio stanovništva, te zajedničkim naporima s primljenom pomoći koja je stizala iz ili izvan Republike Hrvatske i islamskih zemalja, pruža značajan otpor srpskoj agresiji. Međutim, realizacijom hrvatske državne jedinice Herceg–Bosne dolazi do sukoba Hrvata i Bošnjaka, koji su u ovom činu vidjeli hrvatski pokušaj uzimanja teritorija s većinski hrvatskim stanovništvom s ciljem pripajanja Republici Hrvatskoj. Pored toga, na bošnjačkoj strani sve je izraženija prisutnost radikalnih Muslimana (mudžahedina), dobrovoljaca iz pretežno islamskih zemalja. Muslimansko-hrvatski sukobi eskalirali su tijekom 1993. godine u srednjoj Bosni, Mostaru te u porječjima rijeka Neretve i Rame. Sukob je trajao do iduće godine, kada je u ožujku Washingtonskim sporazumom ponovno uspostavljena muslimansko-hrvatska suradnja. Nakon poboljšanja međusobnih odnosa, nastavio se je prijem bosanskohercegovačkih izbjeglica u Republiku Hrvatsku, a iz Hrvatske je ponovo počela pristizati materijalna pomoć. Uspješnim operacijama “Bljesak“ i “Oluja“ 1995. godine, oslobođen je teritorij sjeverozapadne

i zapadne granice Bosne i Hercegovine te Bihać, koji je branjen zajedničkim snagama Hrvata i Bošnjaka. Daljnje napredovanje hrvatske vojske prema Banjoj Luci zaustavila je međunarodna zajednica na čelu sa SAD-om zbog ravnoteže sila te sprječavanja većih žrtava. (Pavličević, 2000.)

2.1. Pregovori u Daytonu i Daytonski sporazum

Od 1. do 25. studenog 1995. godine u Daytonu, američkoj saveznoj državi Ohio, odvijali su se mirovni pregovori koji će biti ključni za rješavanje sukoba na području bivše Jugoslavije. Na njima su sudjelovali predsjednici BiH (Alija Izetbegović), Hrvatske (dr. Franjo Tuđman) i tadašnje SR Jugoslavije (Slobodan Milošević). (Chollet, 2017.) Uzrok konkretnog uplitanja SAD-a u poticanju na pregovore bio je pokolj u Srebrenici i poražavajuća intervencija snaga Ujedinjenih naroda na terenu u sprječavanju nasilja nad civilima i zarobljenicima. Takvi događaji, koji su imali snažnog odjeka u svijetu, kao i činjenica da međunarodna zajednica već nekoliko godina ne pronalazi rješenje sukoba, konačno će stvoriti dovoljan pritisak u kojem bi se natjeralo vođe zaraćenih strana na dogovor. Najveći izazov u rješavanju sukoba bile su zaraćene strane u Bosni i Hercegovini, koje su u pregovorima pokazale manjak fleksibilnosti i otvorenosti za kompromise. Pitanja na koja se u Daytonu moralo odgovoriti bila su vezana uz teritorijalnu cjelovitost BiH i njene granice, pitanje Sarajeva i njegove uprave kao glavnoga grada, pitanja izbjeglog i raseljenog stanovništva, procesuiranje i kažnjavanje ratnih zločinaca, prava i jednakosti svih građana te pitanje ostataka Republike Srpske Krajine u kontekstu mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja. (Chollet, 2017.)

Na samim pregovorima u Daytonu, imperativ hrvatskog predstavništva bilo je pitanje reintegracije Istočne Slavonije. Ipak, najveća prepreka u pregovorima bilo je pitanje podjele na Federaciju BiH i Republiku Srpsku. Na kraju iscrpnih pregovora, Aneksom 2. Općeg mirovnog sporazuma 49% teritorija pripalo je Republici Srpskoj, 51% Federaciji BiH, a Sarajevo je dobilo status glavnog grada. (Ministarstvo vanjskih poslova BiH, 2009.) Aneksom 1.A Općeg mirovnog sporazuma, IFOR preuzima UNPROFOR-ov mandat kao višenacionalna postrojba zadužena za osiguranje provedbe mirovnog sporazuma. Aneksom 3. definirani su prvi izbori u BiH, koji će se održati u rujnu 1996. godine. Njih su provodile institucije BiH, ali je cijeli proces bio pod nadzorom Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (engl. Organization for Security and Co-operation in Europe). Za provedbu slobodnih i pravednih izbora, uspostavljeno je privremeno izborno povjerenstvo. Aneksom 4. Općeg okvirnog mirovnog sporazuma, Bosna i Hercegovina podijeljena je na Federaciju Bosne i Hercegovine, Republiku Srpsku i Distrikt

Brčko s pripadajućim stupnjem autonomije. Ovim aneksom definiran je odnos Ustava BiH i entiteta te nadležnosti Parlamentarne skupštine, Predsjedništva, Ustavnog suda i Središnje banke. Aneksom 7. Općeg okvirnog mirovnog sporazuma, uređena su prava izbjeglih i prognanih. Država se obvezala u što kraćem roku stvoriti odgovarajuće uvjete za povratak stanovništva, a sam proces nadgledalo je Visoko povjerenstvo UN-a za izbjeglice.

3. DRŽAVNO UREĐENJE BOSNE I HERCEGOVINE

Bosna i Hercegovina se prostire na nešto više od 51 000 km² na području jugoistočne Europe te graniči s Republikom Hrvatskom, Republikom Srbijom i Republikom Crnom Gorom. Bosna i Hercegovina se prema unutarnjoj podjeli sastoji od dva entiteta: Federacije BiH i Republike Srpske te Distrikta Brčko kao zasebnog administrativnog područja koje je u potpunosti neovisno o entitetima, ali pod suverenitetom BiH. Federacija BiH podijeljena je na deset županija (kantona), koje se pak dijele na općine. (Ministarstvo vanjskih poslova BiH, 2024.) Prema Ustavu Federacije BiH zakonodavnu vlast unutar Federacije vrši Parlament FBiH, odnosno Zastupnički dom i Dom naroda. Od ukupno 98 članova Zastupničkog doma Federacije BiH, svaki konstitutivni narod mora imati najmanje po četiri člana. Dom naroda Federacije BiH sastoji se od 80 delegata, od čega svaki konstitutivni narod ima po 23 delegata, a 11 je delegata iz reda Ostalih. Izvršnu vlast obnaša Vlada FBiH i Predsjedništvo FBiH. Predsjedništvo FBiH se sastoji od predsjednika i dva potpredsjednika (po jedan Bošnjak, Srbin i Hrvat). Vlada FBiH se sastoji od osam ministara iz reda bošnjačkog, pet iz hrvatskog i tri iz srpskog naroda. Jedan predstavnik iz skupine Ostalih može biti imenovan od strane predsjednika Vlade koji ima dva zamjenika iz reda druga dva konstitutivna naroda. Sudsku vlast u Federacije BiH vrše Ustavni sud FBiH, Vrhovni sud FBiH i Sud za ljudska prava. (Ustavotvorna skupština FBiH, 1994.)

Republika Srpska dijeli se na regije, odnosno općine. Zakonodavnu vlast Republike Srpske vrši Narodna skupština i Vijeće naroda. Od 83 narodna zastupnika, najmanje četiri moraju biti iz reda svakog konstitutivnog naroda te se biraju na izravnim izborima na mandat od četiri godine. U Vijeću naroda svaki konstitutivan narod ima po osam članova dok su četiri iz reda Ostalih. Njih bira Narodna skupština. Izvršnu vlast Republike Srpske čine predsjednik i dva potpredsjednika te Vlada Republike Srpske. Predsjednik donosi odluke vezane uz obranu, sigurnost te odnos Republike Srpske s drugim državama i međunarodnim organizacijama. (Narodna skupština Republike Srpske, 1992.) Analogno Vladi FBiH, Vlada RS se sastoji od osam ministara iz reda srpskog, pet iz reda bošnjačkog i tri iz reda hrvatskog naroda. Također, Predsjednik Vlade može imenovati jednog ministra iz grupe Ostalih unutar ministarskog sastava najbrojnijeg konstitutivnog naroda. (Narodna skupština Republike Srpske, 1992.:26) Sudsku vlast u Republici Srpskoj vrše Ustavni i Vrhovni sud te okružni i osnovni sudovi. (Ustavni sud, 2005.)

Distrikt Brčko zasebna je administrativno-upravna cjelina u Bosni i Hercegovini. Iako je ondje na snazi Ustav BiH, vlast provode zasebne institucije. Zakonodavnu vlast u Distriktu Brčko vrši Skupština Distrikta, izvršnu vlast Vlada Distrikta, a sudsku sudovi Distrikta. Skupština se sastoji od 31 zastupnika (dva predstavljaju manjine), među kojima se bira predsjednik i potpredsjednik. Neke od zadaća Skupštine su donošenje budžeta Distrikta, usvajanje i izmjene zakona, donošenje odluka o razrješenju članova upravnih odbora javnih poduzeća, razrješenje dužnosti predsjednika i potpredsjednika, gradonačelnika i slično. Vladu čine gradonačelnik, zamjenik gradonačelnika, glavni koordinator Vlade i šefovi odjeljenja. U dužnosti Vlade Distrikta Brčko spadaju provođenje zakonskih i drugih akata, razmatranje i odobravanje nacрта zakona koji se predaju Skupštini te predlaganje budžeta. Glasovi kvalificirane (trojetinske) većine, nužni su u donošenju godišnjeg budžeta, prostorno-planske dokumentacije i nacрта zakona za obrazovanje, religiju, jezik i kulturu. Sudovi Distrikta Brčko su Osnovni sud i Žalbeni sud. (Stručna služba Skupštine Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, 2010.)

Na državnoj razini, vlast je također podijeljena na izvršnu, zakonodavnu i sudsku. Izvršnu vlast predstavlja Predsjedništvo BiH i Vijeće ministara BiH. Parlamentarna skupština BiH vrši zakonodavnu vlast, dok je sudska vlast u nadležnosti Ustavnog suda BiH, Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, Suda BiH, Tužilaštva BiH i Pravobranilaštva BiH. (Gavrić, Banović, Krause, 2009.) Predsjedništvo BiH sastoji se od predstavnika konstitutivnih naroda, a člankom 8.3 Izbornog zakona BiH, određeno je da se predsjedavajući smjenjuju svakih osam mjeseci. Prema članku 5. Ustava BiH, ovlasti Predsjedništva najviše su vezane uz vođenje vanjske politike u vidu imenovanja veleposlanika i drugih međunarodnih i europskih predstavnika, potpisivanja međunarodnih ugovora, predstavljanje BiH u međunarodnom okruženju i sl. Usto, Predsjedništvo BiH imenuje predsjedavajućeg Vijeća ministara. Predsjedavajući Vijeća ministara dalje imenuje ministre i njihove zamjenike. Ministar i zamjenik ne smiju biti iz reda istog naroda u svrhu osiguranja ravnomjerne etničke zastupljenosti. Nadležnosti Vijeća ministara BiH vezana su uz vanjsku politiku, trgovinu, carine, pitanje migracija, izbjeglica i azila i sl. Parlamentarna skupština je najviše zakonodavno tijelo koje se sastoji od Predstavničkog doma i Doma naroda. U Zastupničkom domu od 42 zastupnika dvije trećine su iz FBiH, a jedna trećina iz RS. Dom naroda se sastoji od 15 izaslanika od kojih je po pet iz reda svakog konstitutivnog naroda. Sve se odluke donose usvajanjem u oba doma. Parlamentarna skupština donosi zakone, odobrava proračun, odlučuje o visini financijskih sredstava za institucije BiH i međunarodne obaveze, ratificira međunarodne ugovore i dr. (Gavrić, Banović, Krause, 2009.)

Ovlasti i zadaće Suda Bosne i Hercegovine regulirane su Zakonom o sudu Bosne i Hercegovine. Sukladno Zakonu, Sud Bosne i Hercegovine je nadređen sudovima Republike Srpske i Federacije BiH. Pored kažnjavanja kaznenih djela utvrđenih Kaznenim zakonom BiH, Sud vrši sankcioniranje djela utvrđenih zakonima Federacije BiH i Republike Srpske. Ujedno rješava međuentitetske sporove, sporove entiteta i Distrikta Brčko te sporove države i entiteta ili Distrikta Brčko koji se tiču imovine. Također, rješava sporove između entitetskih sudova, sudova Distrikta Brčko i entitetskih sudova te državnog suda i entitetskih sudova ili sudova Distrikta Brčko. Dijeli se na tri odjeljenja: kazneno, upravno i žalbeno. (Parlamentarna skupština BiH, 2009.a)

Unutarnju podjelu struktura vlasti prati i podjela stanovništva na tri konstitutivna naroda: Bošnjake, Srbe i Hrvate. Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, u Bosni i Hercegovini živi 3 531 159 stanovnika, što čini prosječnu gustoću naseljenosti od 69 stanovnika po km². (statistika.ba, 2013.) Bošnjaci su najbrojniji narod BiH te od ukupnog broja stanovnika čine 50%, dok je Srba 30% i Hrvata 15%. Također, stanovništvo Federacije BiH većinski je bošnjačko (70%), dok Hrvati i Srbi čine 22%, odnosno 2%. Suprotno tome, u Republici Srpskoj većinsko je srpsko stanovništvo (81%), a slijede ih Bošnjaci sa 14% i Hrvati s 2%. (Hrvatska enciklopedija, 2023.)

Pored opisanih odredba, Daytonskim sporazumom je ustanovljen i Ured visokog predstavnika međunarodne zajednice (engl. Office of the High Representative), odnosno institucija Visokog predstavnika čija je uloga nadziranje implementacije Sporazuma, a ovlašten je donositi zakone koji se odnose na smjenjivanje dužnosnika koji opstruiraju provođenje Sporazuma. Od 2006. godine imenuje se i specijalni predstavnik EU. (Počasni konzulat BiH, 2023.)

Iznimno složena unutarnja podjela države u periodu nakon Dayton sa sobom je donijela i nekoliko značajnih nedostataka, čiji se negativni utjecaji i danas odražavaju na politički život u BiH. Daytonska organizacija države popraćena je podjelom političkih stranaka, od kojih svaka zasebno predstavlja određeni narod. Na posljednjim izborima 2022. godine za Predsjedništvo BiH, za bošnjačkog predstavnika izabran je Denis Bećirović, član stranke Socijaldemokratske partije BiH s 57,37% glasova, dok je Stranka demokratske akcije s Bakirom Izetbegovićem dobila 37,25% glasova. Bosanske Srbe u Federaciji BiH zastupa Željka Cvijanović iz Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), koja je mandat dobila s 51,6% glasova. Uz njih značajan uspjeh postigla je Demokratska fronta čiji je predsjednik Željko Komšić, trenutni hrvatski član predsjedništva, dobio 55% glasova, dok je Borjana Krišto iz stranke HDZ BiH dobila 44% glasova. (Središnje izborno povjerenstvo BiH, 2022.)

Izborni zakon Bosne i Hercegovine omogućava da hrvatski i bošnjački predstavnik u Predsjedništvu BiH, koji se bira na području Federacije BiH, bude izabran od strane jednog naroda, ako se kandidat izjasni kao pripadnik druge etničke skupine ili da na temelju ideoloških uvjerenja jedna politička opcija kandidira svojeg kandidata iz reda drugog naroda kao kandidata druge političke grupe. U poglavlju 8., članku 8.1 Izbornog zakona BiH, definirano je da na teritoriju Federacije BiH glasaju birači koji su upisani u Središnji birački spis za jednog Hrvata ili za jednog Bošnjaka. Dakle, nije moguće glasati za obojicu, ali je dozvoljeno da pripadnik bošnjačkog naroda glasa za hrvatskog predstavnika i obratno, čime se znatno dovodi u pitanje autentičnost predanosti narodnim interesima. Kao primjer ovakvog slučaja, može se navesti izbor Željka Komšića, najprije kao član SDP-a, a kasnije kao osnivača Demokratske fronte, za hrvatskog predstavnika u Predsjedništvu. (Vukadin, Iličić, Čubela, 2021.) On je na izborima 2006. godine osvojio 116 062 glasova, a 2010. 337 065 glasova. U 2010. godini je imao više glasova od bošnjačkog i od srpskog predstavnika. Iz hrvatske perspektive, problem leži u činjenici da su Hrvati najmalobrojniji narod BiH. U 2018. godini osvojio je 225 500 glasova, od čega je tek 5% bilo hrvatskih. (Središnje izborni povjerenstvo BiH, 2022.) Hrvatska Demokratska Zajednica Bosne i Hercegovine, kao vodeća politička stranka hrvatskog naroda, uspjela je potaknuti izmjene Izbornog zakona pod intervencijom Visokog predstavnika, ali problem odabira članova Predsjedništva još uvijek nije riješen. (Spajić, 2018.) Na posljednjim izborima iz 2022. godine, Željko Komšić dobio je 227 540, dok je Borjana Krišto dobila 180 255 glasova. (Središnje izborni povjerenstvo BiH, 2022.) Kako je posljednji popis stanovništva proveden 2013. godine, a trend iseljavanja je u porastu, prema Draganu Čoviću (bivši hrvatski predstavnik u Predsjedništvu i predsjednik HDZ BiH) i Darki Juki (hrvatski književnik i novinar) u BiH živi između 350 i 400 tisuća Hrvata. (Šurina, 2022.) Uspoređujući navedeno, jasno je vidljivo da je broj glasova podijeljenih između Željka Komšića i predstavnice HDZ BiH Borjane Krišto neznatno veći od ukupnog broja Hrvata u Bosni i Hercegovini.

Isključive državne nadležnosti Bosne i Hercegovine određene su kroz deset područja navedenih u članku III. Ustava Bosne i Hercegovine, a to su: „Vanjska politika, vanjskotrgovinska politika, carinska politika, monetarna politika, financiranje institucija i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, politika i reguliranje pitanja imigracije, izbjeglica i azila, provođenje međunarodnih i međuentitetskih krivičnihopravnih propisa, uključujući i odnose s Interpolom, uspostavljanje i funkcioniranje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava, reguliranje međuentitetskog transporta i kontrola zračnog prometa“. (Parlamentarna skupština, 2009.b) Za ostale nenabrojane poslove pretpostavlja se da su u nadležnosti entiteta. Kada je u pitanju pravni poredak, ustavno je određena prevlast

državnog poretka nad entitetskim. Ovime su entiteti obvezani prilagoditi svoje ustave i zakone državnima. Entitetima je također omogućeno prenošenje određenih ovlasti na državnu razinu. Jedan od primjera je obrambeni sustav, koji je nakon prenošenja ovlasti s entiteta u potpunosti pod državnom nadležnošću. Ovaj korak bio je ključan za osnivanje jedinstvenog obrambenog sustava i ustroja Oružanih snaga BiH, kojim se osigurao teritorijalni integritet i suverenitet te razvoj države u smjeru euroatlantskih integracija. (Išerić, 2017.) Ustavom je definirana i mogućnost međuentitetske suradnje posredstvom Predsjedništva BiH u slučajevima kada postoji obostrana suglasnost entiteta. Valja spomenuti i to, kako je nadležnosti nabrojane u Ustavu BiH moguće proširivati, a neke, iako su Ustavom određene kao državne, su jednim dijelom zapravo podijeljene između entiteta i države. Tako su vanjskotrgovinske i vanjske politike, definirane članom III. Ustava BiH, stavljene u isključivu nadležnost države. Ipak, u istom članku entitetima je omogućeno uspostavljanje posebnih odnosa sa susjednim državama te sklapanje sporazuma s državama i međunarodnim organizacijama uz suglasnost Parlamentarne skupštine.

4. BOSNA I HERCEGOVINA I NATO

S eskalacijom sukoba na području Hrvatske i BiH, NATO je još 1992. godine započeo svoj angažman u suradnji s UN-om, najprije u blokadi Jadranskog mora, odnosno nadziranjem poštivanja embarga na uvoz naoružanja uvedenog 1991. godine te nadziranjem zabrane leta nad Bosnom i Hercegovinom. (Owen, 2000.) Također, značajan povod intervencijama međunarodnih snaga bile su oružane provokacije usmjerene na područja Sigurnih zona UN-a. Godine 1994., proveden je tako niz operacija izviđanja i bombardiranja položaja Vojske Republike Srpske na području Sarajeva, Ilidže, Goražda i Srebrenice. Nadalje, šesnaestodnevna operacija bombardiranja srpskih položaja od 30. kolovoza do 14. rujna 1995. godine, bila je odgovor na srpski minobacački napad na tržnicu Markale. Taj napad, kao i napad na istu tržnicu prethodne godine, prilikom čega je ukupno poginulo 111 osoba, i danas su uzroci neslaganja budući da srpska strana krivnju prebacuje na Armiju Republike Bosne i Hercegovine. U operaciji "Namjerna sila" (engl. Deliberate Force) sudjelovalo je petnaest država s oko 17 500 vojnika, dijelom u zračnim operacijama, dijelom na terenu, a jedan od glavnih ciljeva bilo je uništenje komunikacijskih veza Vojske Republike Srpske. (Vučković, 2021.) Brojna korištena sredstva, kao što su bespilotne letjelice, laserski i elektrooptički vođene bombe, tomahawk rakete i sl., prvi put su korištene u napadima na srpske položaje. (Vranješ, 2023.) Operacija "Namjerna sila" ponudila je i priliku testiranja efikasnosti modernih sredstava i naoružanja u vojne svrhe. U napadima je poginulo 46 vojnika Vojske Republike Srpske, 152 civila te su 273 osobe ranjene. Nakon završetka bombardiranja, srpske su snage 17. rujna 1995. godine povukle topništvo razmješteno oko Sarajeva, čime su nakon nešto više od tri godine prestali topnički napadi na glavni grad. (Vranješ, 2023.)

Sklapanjem Sporazuma u Daytonu iste godine, završen je i mandat UN-ovih snaga. Novoustrojene snage na terenu, zadužene za nadzor provedbe odredbi Daytonskog sporazuma, bile su Provedbene snage (engl. Implementation Force). NATO operacije IFOR, te kasnije Stabilizacijske snage (engl. Stabilization Force), trajale su od 1996. do 2004. godine, a njihova glavna zadaća bila je demilitarizacija, osiguravanje uvjeta za povratak izbjeglih i prognanih, pomirenje stanovništva te pružanje pomoći u obnovi države i osposobljavanju vitalnih institucija.

4.1. Implementation Force (IFOR)

SAD je, svojim intenzivnim prisustvom i političkim pritiscima, najzaslužniji za planiranje i ostvarenje Daytonskog sporazuma. Sljedeći korak bio je raspoređivanje IFOR snaga na području Bosne i Hercegovine 1996. godine. Mjesec dana nakon završetka rata, pod operacijom “Zajednički pothvat“ (engl. Joint Endeavor, prosinac 1995. godine), na prostoru BiH raspoređeno je 60 000 pripadnika međunarodnih snaga. (NATO, 2015.) Trećina pripadnika međunarodnih snaga bili su pripadnici američke vojske, a valja spomenuti i integriranu rusku brigadu te sudjelovanje čak četrnaest država koje nisu bile članice NATO-a. Rezolucijom 1031 Vijeća sigurnosti UN-a, donesenom 15. prosinca 1995. godine, zadaća IFOR-a bila je nametanje mira. NATO snage provodile su demilitarizaciju i razoružavanje, a kako je ranije navedeno, u sklopu ovoga mandata zadaća je bila stvoriti uvjete za povratak izbjeglih i raseljenih, a ujedno i osigurati mirno entitetsko razgraničenje, što je predstavljalo najveći izazov u postdaytonskoj Bosni i Hercegovini. Pored suradnje s vojnim elementom, IFOR je pružao pomoć civilnim institucijama kroz osiguravanje slobode kretanja te čišćenjem minskih polja, koja su predstavljala veliku opasnost za stanovništvo BiH s obzirom na njihovu brojnost. (US Department of State, 1996.)

Snage IFOR-a dale su značajan doprinos uspostavi poslijeratne stabilnosti države kroz pružanje pomoći u radu humanitarnih organizacija, UNHCR-a, policije i drugih institucija. Posljednja zadaća IFOR-a bila je osiguranje pravedne provedbe prvih poslijeratnih izbora održanih u listopadu 1996. godine. Ispunjenjem svojih zadataka te uspostavom državnih institucija na provedenim izborima, zadaća nametanja mira se transformirala u zadaću poticanja i održanja stabilnosti. Ova tranzicija ujedno označava i početak nove operacije koju su provodile SFOR snage. (Kim, 1997.)

4.2. Stabilization Force (SFOR)

Nakon uspješno provedenog procesa demilitarizacije, razoružanja, razdvajanja vojski svih triju strana te osiguravanjem međuentitetske podjele države, IFOR mandat završio se 20. prosinca 1996. godine. Sjevernoatlantsko vijeće (engl. North Atlantic Council) odobrilo je najprije studiju o procjeni sigurnosne ugroze po završetku mandata IFOR-a, a kasnije i mandat SFOR-a na prijedlog ministara obrane zemalja članica NATO saveza. Usvajanjem Rezolucije 1088 Vijeća sigurnosti UN-a 12. prosinca 1996. godine, započinju misije “Zajednička straža“ (engl. Joint Guard) i “Zajedničko kovanje“ (engl. Joint Forge).

Pored vojnih snaga, i druga su tijela međunarodnih organizacija aktivno sudjelovala u poticanju demokracije u Bosni i Hercegovini, kao što su: Visoki predstavnik (engl. Office of the High Representative), UN-ov visoki povjerenik za izbjeglice (engl. United Nations High Commissioner for Refugees), Organizacija za europsku sigurnost i suradnju, Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (engl. The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia) i dr. (Kim, 1997.) Snage SFOR-a su, kao i u slučaju prethodnih misija UN-a, ograničene na uporabu sile samo u slučaju samoobrane te za nužnost izvršavanja zadataka. Zadatci SFOR-a sastojali su se u odvratanju ili sprječavanju obnove neprijateljstava i novih prijetnji miru, promicanju povoljnih uvjeta za nastavak obnove zemlje te pružanje pomoći civilnim institucijama i organizacijama unutar svojih mogućnosti. (NATO, n.d.)

Prva operacija snaga SFOR-a na području Bosne i Hercegovine bila je operacija “Zajednička straža“, u kojoj je sudjelovalo 32 000 vojnika. Stanje stabilnosti u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj nadzirali su 1. pješачka divizija i multinacionalne snage (engl. Multi-national Division) u sastavu SFOR-a. Administrativnu potporu, smjernice i kontrolu za 1300 američkih pripadnika zračnih snaga raspoređenih u Europi, pružale su američke zračne snage smještene u Aviano u Italiji. Zapovjedništvo nad MND-om i američkim namjenski organiziranim snagama Orlovi (Task Force Eagle) preuzima 1. oklopna divizija 1996. godine. (Global Security, n.d.)

Operaciju “Zajedničku stražu“ 1998. godine zamijenila je operacija “Zajedničko kovanje“. Glavninu snaga činile su već spomenute namjenski organizirane snage Orlovi, a sama operacija nije imala vremenski ograničen mandat. Dogovoreno je da će se kroz određena razdoblja ocjenjivati njihov rad, potrebu za njihovom prisutnošću te samim time i smanjivati ili povećavati broj pripadnika novih kontingenata. Tako je broj pripadnika multinacionalnih snaga s 12 000 pred kraj 2002. godine, smanjen na 7000 pripadnika 2004. godine, što je značilo skoro povlačenje i završetak operacije. Predstavnici uključenih međunarodnih organizacija su 2. prosinca 2004. godine, na svečanosti u Sarajevu, obznanili konačnu odluku o povlačenju svojih snaga iz Bosne i Hercegovine. (Global Security, n.d.)

Mandat SFOR-a imao je nekoliko posebnosti, koje su se očitovale u bliskoj suradnji NATO saveza s državama koje nisu bile njegove članice. Neke od zemalja koje su sudjelovale u misiji SFOR-a bile su Argentina, Albanija, Estonija, Švedska, Bugarska te Island, koji je pružao medicinsku pomoć. Ruski kontingent djelovao je u sastavu MND Sjever, koji je bio pod vodstvom SAD-a. Pored toga, značajna je i suradnja s civilnim institucijama, u kojoj je SFOR pridonio izgradnji sigurnijeg okruženja, osiguravanja boljih uvjeta za povratak izbjeglih i

raseljenih, razoružavanja i sprječavanja ponovnog izbijanja sukoba. SFOR snage su 1997. godine privede 27 osoba, a zbog pokušaja bijega ubile 3 osobe optužene za ratne zločine. (NATO, n.d.)

4.3. Bosna i Hercegovina na putu prema NATO članstvu

Nakon iscrpljujućih ratnih zbivanja, pregovora i potpisivanja Daytonskog sporazuma te nastavka borbe za izgradnju funkcionalnih državnih institucija, Bosna i Hercegovina je napravila značajan iskorak reformom obrane, što se smatra jednim od glavnih preduvjeta u procesu pristupanja euroatlantskim integracijama. Predsjedništvo BiH je 2001. godine prvi put izrazilo želju za pristupanjem NATO savezu. Tadašnje stanje unutar države zahtijevalo je usvajanje novih zakona i reformi kako bi se ispunili uvjeti za članstvo. Reforme su se odnosile ponajviše na obranu te se u njima zahtijevao demokratski i parlamentarni nadzor nad oružanim snagama, osnivanje Ministarstva obrane, vojni budžet, standardizirano opremanje oružanih snaga i dr. Na summitu u Istanbulu 2001. i 2004. godine, zahtjev Bosne i Hercegovine bio je odbijen. Tek 2006. godine na susretu u Rigi, Bosna i Hercegovina je pozvana da sudjeluje u Partnerstvu za mir (engl. Partnership for Peace). (Sarić, 2021.)

Dokumentom *Bosna i Hercegovina i NATO*, kojeg je objavila Atlantska inicijativa, udruga profesora, asistenata i studenata Sveučilišta u Sarajevu, istaknute su prednosti pristupanja NATO-u kao najsnažnijoj vojno-političkoj organizaciji na svijetu. Kao najbitnija prednost istaknuta je kolektivna obrana. Za male države, ona predstavlja izrazitu važnost u današnjim globalnim geopolitičkim okolnostima. Reforma i razvoj oružanih snaga u skladu s NATO standardima, donijela bi brojne uštede u vidu mogućeg ukidanja rodova vojske koji su financijski neodrživi za obrambeni budžet, a koji bi postali dio kolektivnog obrambeno-sigurnosnog mehanizma. Pored toga, važna su i ulaganja NATO-a u obrambenu infrastrukturu BiH kojoj je nužna obnova i modernizacija. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine 2006. godine, prihvatilo je *Prezentacijski dokument BiH* za pristupanje programu Partnerstvo za mir. U njemu je definiran plan pristupa Partnerstvu te civilne i vojne mogućnosti razvoja u sklopu istog. Od 2007. godine, BiH je započela s primjenom Procesa planiranja i revizije (engl. Planning and Review Process) razvoja interoperabilnosti i standardiziranja Oružanih snaga Bosne i Hercegovine s NATO snagama, što je ujedno i omogućilo sudjelovanje pripadnika OS BiH u NATO mirovnim misijama. Individualni partnerski plan (engl. Individual Partnership Program) donesen je 2006. godine zajedno s *Prezentacijskim dokumentom*, te su u njima odabrane aktivnosti koje će prema potrebama Bosne i Hercegovine značajno utjecati na razvoj oružanih

snaga unutar njenih proračunskih mogućnosti. Ovaj program predstavlja aktivnosti koje sve zemlje članice Saveza poduzimaju unutar dvije godine. Zemlje samostalno biraju aktivnosti iz Euroatlantskog partnerskog plana. Aktivnosti se odnose na obrazovanje, komunikacijske i informacijske sustave, civilno-vojne odnose, zaštitu zračnog prostora i sl. Bosna i Hercegovina je do 2010. godine izradila četiri IPP-a, čiji je stupanj implementacije iznosio 60%. NATO koordinacijski tim (NKT) Vijeća ministara osnovan je 2007. godine, čija je zadaća operativna koordinacija aktivnosti svih institucija u BiH te kreiranje i implementacija IPAP-a. Time je za svoj rad odgovoran Vijeću ministara. Nakon ratifikacije Sporazuma o statusu snaga 2008. godine (SOFA), omogućeno je sudjelovanje Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u vježbama i aktivnostima Programa za mir u Bosni i Hercegovini. Nadalje, 2008. godine izrađen je i prvi Individualni partnerski akcijski plan BiH (engl. Individual Partnership Action Plan) s NATO-om, a 2009. godine Vijeće ministara usvojilo je i Akcijski plan za implementaciju Komunikacijske strategije Bosne i Hercegovine u NATO-u, čiji je cilj bio stjecanje podrške javnosti za ulazak BiH u NATO. U samoj izradi IPAP-a, uključeni su i elementi interesa Bosne i Hercegovine o pristupanju u EU. (Atlantska inicijativa, 2010.)

Članice NATO-a su na summitu u Bukureštu 2008. godine, pozvale Bosnu i Hercegovinu na početak intenzivnog dijaloga u svrhu većeg angažmana u suradnji s NATO-om. Rasprava se vodila prema točkama političkih, ekonomskih, obrambenih, pravnih i sigurnosnih pitanja, pitanja resursa i javne diplomacije. Bosna i Hercegovina je 2009. godine službeno podnijela zahtjev za Akcijski plan za članstvo (engl. Membership action plan). Pod tada predsjedavajućim članom Predsjedništva BiH Željkom Komšićem, dio javnosti i političara u Bosni i Hercegovini se nadao da će poziv u MAP dobiti već krajem iste godine. To se nije dogodilo zbog nedovoljno provedenih reformi, ali je jasno naglašeno da njeno članstvo nije upitno, a intenzitet provođenja reformi ključan je za ubrzanje procesa. Nakon podnošenja zahtjeva za MAP, započelo je sudjelovanje BiH u Snagama međunarodne sigurnosne pomoći u operaciji ISAF (engl. International Security Assistance Force) u Afganistanu. Nakon pozitivne procjene stanja u Afganistanu te transformacijom misije u "Odlučnu potporu" (engl. Resolute Support), Oružane snage BiH nastavile su sa sudjelovanjem stalnim povećanjem broja pripadnika, sve do 2021. godine kada je NATO misiju službeno ukinuo. (Sarić, 2021.)

Pored ISAF-a, Oružane snage BiH bile su aktivne i u operaciji "Iračka sloboda" (engl. Iraqi Freedom) 2005. godine, kada su sudjelovale u procesu uništavanja neeksplozivnih sredstava. Također, Oružane snage BiH su sudjelovale u UN mirovnim operacijama u Kongu (MONUC) od 2002. godine i Eritreji i Etiopiji (UNMEE) od 2001. do 2008. godine. Policijski službenici sudjelovali su u misiji u Liberiji (UNMIL) od 2004. godine, Sudanu (UNMIS) od

2006. godine, na Cipru (UNFICYP) od 2004. godine, Haitiju (MINUSTAH) od 2004. do 2006. godine te u Istočnom Timoru (UNMISET) od 2000. do 2005. godine. (Atlantska inicijativa, 2010.)

Na sastanku u Tallinnu 2010. godine, Sjevernoatlantsko vijeće primilo je Bosnu i Hercegovinu u MAP. Vijeće je ovom odlukom ovlašteno prihvatiti godišnji nacionalni program u okviru MAP BiH, ali najprije Bosna i Hercegovina mora službeno registrirati nepokretnu imovinu koja bi potencijalno mogla biti od koristi Ministarstvu obrane, što će naići na buduće protivljenje srpskog entiteta. Spomenuta “perspektivna imovina“ nalazila se na ukupno 63 lokacije, od kojih je deset na teritoriju Republike Srpske. Tako npr. vojarna Han Pijesak, koja se nalazi u Republici Srpskoj, unatoč odluci Suda Bosne i Hercegovine o potrebi njenog službenog registriranja te potvrdi te odluke od strane Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, nije upisana kao “perspektivna imovina“. (Đukanović, 2019.) Usvajanjem trećeg dvogodišnjeg IPAP-a za period od 2014. do 2016. godine, Predsjedništvo BiH potvrdilo je spremnost za aktiviranjem MAP-a. Također, 2016. godine usvojeni su i dokumenti *Pregled obrane* i *Plan razvoja i modernizacije OS BiH 2017. – 2027.* Donošenjem navedenih dokumenata pokazala se ozbiljnost u razvoju Oružanih snaga BiH kao moderne, zapadne vojske, koja je interoperabilna vojskama NATO snaga. (Sarić, 2021.)

4.4. Značaj pristupanja Bosne i Hercegovine NATO-u i oprečni stavovi vladajućih

Burni događaji u Europi i svijetu tijekom 20. stoljeća, u posljednjih su nekoliko desetljeća u globalnom političkom diskursu stavili naglasak na sigurnost, poglavito malih država kao što je Bosna i Hercegovina, koje u određenom dijelu ovise o politici velikih sila. Članstvo u NATO-u ključ je opstanka jedinstvene države u okvirima Daytonskog sporazuma. Unatoč brojnim vanjskim utjecajima zemalja kao što su Turska ili susjedna Hrvatska, koje su i same članice NATO-a, za suzbijanje međuentitetskih prijepora potreban je znatno veći napor. Ruski utjecaj je sve značajniji na relaciji Beograd-Banja Luka, a isti se snažno suprotstavlja svim dosad učinjenim koracima u smjeru pristupanja NATO-u. Samo članstvo značajno bi doprinijelo modernizaciji i razvoju oružanih snaga, što ujedno znači i jačanje obrambenih sposobnosti. Već ranije spomenuta interoperabilnost s NATO snagama, omogućuje sudjelovanje pripadnika oružanih snaga u misijama NATO saveza te razmjenu iskustava s ostalim sudionicima. Najočitija prednost Saveza svakako je zajednička sigurnost određena

člankom 5. Uz navedeno, članicama je omogućeno lakše zajedničko postizanje nacionalnih ciljeva, bez većeg uplitanja u unutarnju politiku. (Grabovica, 2014.)

Sagledavajući ratnu povijest i daytonski uređenu Bosnu i Hercegovinu, međuentitetska neslaganja i oprečni stavovi o članstvu u NATO i EU mogli su se predvidjeti. Nekadašnji glavni tajnik NATO-a Anders Fogh Rasmussen je 2011. godine u svojoj posjeti Crnoj Gori naglasio potrebu da vladajući Bosne i Hercegovine pokažu spremnost na kompromis, kao istinske vođe koji djeluju za dobrobit naroda, kako bi se političke i ekonomske reforme nastavile (Preljević, 2017.)

Širenje ruskog utjecaja na područje Europe i Balkana, znatno je utjecalo na disperziju entitetskih mišljenja o članstvu u NATO-u. Eskalacijom rusko-ukrajinskog rata, srpski političari u Bosni i Hercegovini otvoreno su stali na rusku stranu, pristajući na sastanke s ruskim predsjednikom Vladimirom Putinom. Nakon što je Srbija 2007. godine proglasila vojnu neutralnost zbog i danas neriješenog pitanja kosovske neovisnosti te jačanjem ruskog utjecaja na Balkanu, dolazi do zaokreta u politici srpskih predstavnika u Bosni i Hercegovini. Iako se najprije nisu protivili razvoju Bosne i Hercegovine u smjeru europskih integracija, 2017. Republika Srpska je usvojila Rezoluciju o zaštiti ustavnog poretka i vojnoj neutralnosti Republike Srpske. Rezolucija navodi da je Republika Srpska neutralna u odnosu na vojne saveze do eventualnog raspisivanja referenduma, te da će se o svim pitanjima članstva Bosne i Hercegovine savjetovati s Republikom Srbijom. U Rezoluciji se navode i stavke Daytonskog sporazuma o nedjeljivosti i jedinstvenosti Republike Srpske u obavljanju ustavotvornih, zakonodavnih, izvršnih i sudskih funkcija. (Narodna skupština Republike Srpske, 2017.) Nasuprot tome, Predsjedništvo BiH je 2018. godine donijelo *Strategiju vanjske politike Bosne i Hercegovine*, u kojoj se navodi kako je članstvo u NATO-u jedan od najbitnijih strateških ciljeva. Mladena Ivanića na mjestu srpskog člana Predsjedništva BiH zamijenio je Milorad Dodik (od 2018. do 2022.), pri čemu dolazi do pojačanja retorike protivne zapadnim integracijama. Od početka ruske agresije na Ukrajinu, Milorad Dodik jasno je stao na stranu Rusije. Javno je osudio NATO intervenciju na Kosovu te akcije KFOR-a u pokušaju smirivanja eskalacija na sjeveru Kosova. Intervenciju NATO-a smatra napadom na „goloruki narod“. U svibnju 2023. godine optužio je Sjedinjene Američke Države za pokušaj zastrašivanja bosanskih Srba preletom dva američka bombardera B-1B Lancer iznad Bosne i Hercegovine, koji su inače stacionirani u Ujedinjenom Kraljevstvu. Prelet se odvijao u sklopu zajedničke vježbe s pripadnicima Oružanih snaga BiH. (Boca, 2023.a) Također, Dodik je osudio i paket pomoći kojeg su ministri obrane članica NATO-a odobrili za Bosnu i Hercegovinu, Gruziju i Moldaviju, smatrajući to uplitanjem u unutarnje poslove. (Đukanović, 2019.) Politiku Milorada

Dodika nastavila je i trenutna srpska članica Predsjedništva BiH Željka Cvijanović. Nakon sastanka s glavnim tajnikom NATO-a Jensom Stoltenbergom, Cvijanović se jasno izjasnila da je Republika Srpska opredijeljena za razvoj suradnje s NATO-om, ali kada je riječ o članstvu u NATO-u, suglasnosti nema. (RTRS, 2023.)

Bošnjački političari većinski su naklonjeni pristupanju NATO savezu, u čemu najveću prednost vide u osiguranju zajedničke obrane. Spremni su i na preinake daytonske Bosne i Hercegovine kako bi se razvijali prema NATO-u, u čemu su dobili podršku i od strane Republike Turske. (Đukanović, 2019.) Bakir Izetbegović, član Predsjedništva BiH od 2010. do 2016. godine, u svoja dva mandata je naglašavao kako je krajnji cilj njegove politike i politike SDA (Stranke demokratske akcije) članstvo u NATO-u. (HINA, 2019.) Na 77. sjednici Generalne skupštine UN-a u New Yorku 2022. godine, tadašnji bošnjački član Predsjedništva BiH Šefik Džaferović, poručio je da su za Bosnu i Hercegovinu glavni vanjskopolitički ciljevi članstvo u NATO i EU i regionalna suradnja. Pored toga, u jeku rusko-ukrajinskog rata stao je na stranu Ukrajine i time dao do znanja koji je stav bošnjačke političke elite. (Besić, 2022.) Trenutni bošnjački član Predsjedništva BiH Denis Bećirović, nastavio je politiku svojih prethodnika. Na sastanku s predstavnicima i ambasadorima zemalja članica NATO saveza u srpnju 2023. godine, uz naglasak na nastavak razvoja Bosne i Hercegovine prema NATO-u, ukazao je i na tendencije Republike Srpske u provedbi protuustavnih i antidaytonskih odluka. Također je naglasio i potrebu sprječavanja nastavka separatističke politike te razvoj multietničke BiH. (Predsjedništvo BiH, 2023.)

Unatoč izbornim problemima koji su se javili izglasavanjem Željka Komšića za predstavnika bosanskih Hrvata, kada je riječ o članstvu u NATO-u, za političke je struje FBiH vizija ista. Nakon ulaska Republike Hrvatske u NATO 2009. godine, interes za istim djelovanjem Bosne i Hercegovine kod bosanskih Hrvata je porastao. Dragan Čović (mandati u Predsjedništvu BiH 2002. – 2006. i 2014. – 2018.) u svojim se mandatima otvoreno zalagao za Bosnu i Hercegovinu unutar EU i NATO. Istu politiku vodi i trenutni predstavnik bosanskih Hrvata u Predsjedništvu BiH, Željko Komšić (mandati u Predsjedništvu BiH u razdobljima: 2006. – 2010., 2010. – 2014., 2018. – 2022. i 2022. – 2026.). U nekoliko svojih intervjua isticao je svoju upornost za nastavak rada i napretka prema NATO-u unatoč otporima koji dolaze od strane RS. (Kapica, 2022.)

4.5. Utjecaj susjednih zemalja na put BiH prema NATO-u

Budući da su temelji današnje Bosne i Hercegovine nastali Daytonskim sporazumom kojega su potpisali predsjednici triju država, odnosno predstavnici triju naroda Bosne i Hercegovine, današnja politika BiH pod velikim je utjecajem Republike Srbije i Republike Hrvatske. Pored obrane interesa svojih naroda, geopolitički položaj Bosne i Hercegovine iznimno je bitan i za Srbiju i za Hrvatsku. Ulazak Bosne i Hercegovine u NATO značajno bi pridonio sigurnosti Zapadnog Balkana. NATO bi, prema bivšem glavnom tajniku Andersu Fogh Rasmussenu, bio glavni jamac mira, napretka i prosperiteta. (Preljević, 2017.) Kada su u pitanju vanjskopolitički odnosi sa susjednom Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom, još od potpisivanja Daytonskog sporazuma odnosi su iznimno stabilni. Pokrenute su brojne suradnje na poljima ekonomije, kulture, politike i sigurnosti. Posebice su bitna posljednja dva pitanja, jer su od najvećeg interesa za sve tri susjedne zemlje. (Sarić, 2021.)

Republika Srbija surađuje na polju obrane s Bosnom i Hercegovinom prvenstveno kroz program Partnerstva za mir. Zajedničko sudjelovanje u pitanjima sigurnosti i obrane ističe se kroz zajedničke civilne i vojne aktivnosti, poput zajedničkih vježbi ministarstava obrane i oružanih snaga, u kojima se koriste doktrinarni principi u podržavanju kolektivne obrane, jednakih standarda i procedura. Također se odvijaju zajedničke vježbe ministarstava sigurnosti i nadležnih tijela prema scenarijima prirodnih katastrofa. Pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine školuju se od 2009. godine na Vojnoj akademiji Republike Srbije te u Tehničko-remontnom zavodu Kragujevac. (Sarić, 2021.) No, unatoč suradnji na poljima obrane i sigurnosti, Srbija je proglašenjem vojne neutralnosti jasno zauzela stav protiv članstva u NATO-u. Isti stav prenosi se i na Bosnu i Hercegovinu, poglavito kroz entitet Republike Srpske i njene političare. NATO intervencije tijekom rata te na području Savezne Republike Jugoslavije (naročito 1999. godine), kao i neizvjesno pitanje oko Kosova, važne su sastavnice modernog srpskog identiteta, a samim time i moderne srpske politike. (Đukanović, 2019.) Iako je jedan od službenih strateških ciljeva Republike Srbije članstvo u EU i suradnja s NATO-om, srpski političari nerijetko šalju dvosmislene poruke. S jedne strane, srpske političke elite često održavaju diskurs otpora međunarodnim organizacijama Zapada, često prozivajući njihove odluke i postupke na moralnoj razini. S druge strane, između Srbije i zemalja Zapada postoje snažne financijske i trgovinske veze, koje ponekad uzrokuju i negodovanje većeg broja stanovništva, što su pokazali aktualni protesti protiv rudarskih aktivnosti tvrtke Rio Tinto.

Trenutni stavovi udaljavaju Srbiju od NATO-a, a kroz njihov vanjskopolitički utjecaj i Bosnu i Hercegovinu. (Komarčević, 2023.)

Pored Republike Srbije, i Republika Hrvatska putem programa Partnerstvo za mir provodi suradnju s Bosnom i Hercegovinom u područjima obrambene i sigurnosne politike, naoružanja i obrambene tehnologije, vojne izobrazbe i obuke, razvoja vojnog sektora za nadzor naoružanja i razoružavanje, upravljanje krizama i dr. (Hrvatski sabor, 2021.) Vlada Republike Hrvatske uspostavila je Centar izvrsnosti za predstavljanje vlastitih iskustava stečenih u pregovorima za članstvo u NATO i EU. Na seminarima održanim u Zagrebu, sudjelovali su i predstavnici nadležnih institucija BiH. Suradnja se nastavila kroz zajedničko školovanje i vojne vježbe pripadnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske u Hrvatskoj. (Sarić, 2021.) Kroz vanjskopolitičke veze i suradnju, jasan je interes Republike Hrvatske u poticanju Bosne i Hercegovine prema članstvu u NATO-u. (Preljević, 2017.)

Crna Gora je posljednja susjedna zemlja Bosne i Hercegovine, koja je svoju samostalnost postigla 2006., a članica NATO saveza postala je 2017. godine. Njenim pristupanjem u NATO, većinski dio bosanskohercegovačke granice dolazi u dodir s granicama zemalja članica Saveza. Sama Crna Gora pridružila se stavu oko nužnih promjena unutar Bosne i Hercegovine kao preduvjeta za nastavak njenog razvoja. (Đukanović, 2019.) Crna Gora i Bosna i Hercegovina suradnju ostvaruju kroz zajedničke policijske akcije, posebice na pograničnim područjima u svrhu rješavanja izbjegličke krize. Suradnja sigurnosnih tijela ovih dviju država, važna je i za suzbijanje kriminalnih organizacija i njihovih aktivnosti. Razmjena informacija vrši se kroz Zajednički centar za policijsku suradnju u Trebinju. Crna Gora nema značajnih neriješenih pitanja s Bosnom i Hercegovinom te značajnijeg utjecaja na unutarnju politiku BiH, kao što ga imaju Srbija i Hrvatska. Ipak, valja naglasiti kako je u crnogorskoj politici prisutan snažni srpski sentiment, koji se itekako odražava na dnevno-političkoj razini. Samo pristupanje Crne Gore NATO-u te pitanje pristupa Europskoj uniji, bile su i ostaju plodnim temama za rasprave u crnogorskom političkom životu, što se onda zrcali i na poglede prema budućnosti Bosne i Hercegovine.

5. SIGURNOSNA STRUKTURA BiH

U dokumentu *Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine*, u dijelu vezanom za unutarnju i obrambenu politiku, ističe se važnost sudjelovanja države u euroatlantskim integracijama kao jedan od ključnih čimbenika za očuvanje sigurnosti. Pored toga, naglašena je i važnost suradnje i koordinacije sa zemljama u susjedstvu u borbi protiv terorizma i kriminala. Pored Obavještajno-sigurnosne agencije (OSA), unutarnja sigurnost postiže se djelovanjem Ministarstva sigurnosti, odnosno kroz djelovanje policije, granične policije, Agencije za istrage i zaštitu (SIPA) te pravosudnog sustava. Pored navedenih, sigurnosnu strukturu čine i Oružane snage Bosne i Hercegovine u sklopu Ministarstva obrane.

5.1. Policija BiH

Na državnoj razini, u Bosni i Hercegovini uspostavljene su tri policijske agencije: Granična policija, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine i Državna agencija za istrage i zaštitu. U Federaciji Bosne i Hercegovine za sprječavanje kriminala i održavanje javnog reda i mira zadužena je Federalna uprava policije, dok je u Republici Srpskoj za to zaduženo Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske. Distrikt Brčko ima svoju Policiju Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Na kantonalnoj razini u Federaciji Bosne i Hercegovine postoji deset kantonalnih ministarstava unutarnjih poslova. U Republici Srpskoj policija se sastoji od deset geografski organiziranih policijskih uprava te pet uprava organiziranih ovisno o vrsti posla kojim se bave.

5.1.1. Granična policija BiH

Granična policija Bosne i Hercegovine je prva multietnička policijska agencija na državnoj razini te je pod nadležnosti Ministarstva sigurnosti. (Granična policija BiH, 2024.) Prema Zakonu o graničnoj policiji Bosne i Hercegovine iz 2009. godine, granična policija je nadležna za: „Provedbu odredbi Zakona o nadzoru i kontroli prelaska državne granice, odredbi Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu, sprečavanje, otkrivanje i istraživanje djela koja su propisana kaznenim zakonima u Bosni i Hercegovini, sprečavanje, otkrivanje i istraživanje drugih kaznenih djela na zahtjev nadležnog tijela, sprečavanje, otkrivanje i istraživanje: prekršaja koji su propisani Zakonom o nadzoru i kontroli prelaska državne granice, Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu te drugim zakonima, pružanje policijske podrške organiziranim skupinama u sklopu Ministarstva sigurnosti u provedbi Zakona o kretanju i

boravku stranaca i azilu, poduzimanje mjere zaštite zračnog civilnog prometa i sigurnosti prostorija međunarodnih aerodroma u BiH, osiguravanje svoje organizacije od opasnosti, daje stručno mišljenje pravosudnim tijelima ili drugim institucijama na njihov zahtjev, a vezano za vjerodostojnost dokumenata koji su korišteni ili su se namjeravali koristiti za prelazak državne granice.“ (Parlamentarna skupština BiH, 2004.:5-6) Graničnom policijom upravlja ravnatelj, zamjenik ravnatelja i pomoćnik ravnatelja. Ravnatelj i zamjenik imenovani su od strane Vijeća ministara na prijedlog ministra sigurnosti. Sjedište granične policije je u Sarajevu. (Parlamentarna skupština BiH, 2004.)

Granična policija dosad se susretala s problemom nedostatka ljudstva te loše opremljenosti i infrastrukture. Prema izjavi ravnatelja granične policije Mirka Kuprešakovića, 2023. godine nedostatak u predviđenom osoblju iznosio je 23,2%. Modernizacija se najčešće odvija kroz donacije. Jedan od glavnih donatora je Savezna Republika Njemačka, koja pored ustupanja sredstava i opreme, pomaže i zajedničkom obukom pripadnika njemačke i bosanskohercegovačke policije. (Bezdrob, 2023.) Europska unija je u 2024. godini donirala deset specijaliziranih vozila u vrijednosti od 500 000 eura. Opremanje granične policije BiH od strane Europske unije nastavit će se u daljnjem periodu, za što je osigurano više od 4 milijuna eura. Sredstva bi se, pored nabave moderne opreme, uložila u obuku te poboljšanje uvjeta rada službenih osoba. (EEAS, 2021.)

5.1.2. Agencija za istrage i zaštitu

Godine 2004. osnovana je Državna agencija za istrage i zaštitu. Osnovana je kao policijski organ u okviru Ministarstva sigurnosti, ali s operativnom samostalnosti. Neke od njenih zadaća su sprječavanje, otkrivanje i istraga krivičnih djela iz nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine, naročito organiziranog kriminala, terorizma, ratnih zločina, trgovine ljudima, prikupljanje obavještajnih podataka o krivičnim djelima, usavršavanje stručnosti u kriminalistici i dr. Njeno sjedište je u Istočnom Sarajevu, ali urede ima u Banjoj Luci i Mostaru te djeluje kao entitetski neopredijeljena. Ravnatelja i zamjenika ravnatelja SIPA-e imenuje Vijeće ministara na prijedlog ministra sigurnosti. SIPA se sastoji od šest odjela, a to su: kriminalističko-istražni odjel, financijsko-obavještajni odjel, odjel za zaštitu svjedoka, jedinica za specijalnu podršku, odjel za unutarnju kontrolu i niže organizacijske jedinice uspostavljene Pravilnikom. SIPA se, kao i Oružane snage BiH, ponajviše oprema putem donacija međunarodnih saveznika, a njen rad prepoznale su i brojne ambasade i njihove vlade u Bosni i

Hercegovini. Svoje vještine i znanja unaprjeđuju stalnom suradnjom s obavještajno-sigurnosnim agencijama te s EUPM-om, Interpolom i ICITAP agencijom. (Parlamentarna skupština BiH, 2012.) Kroz *Sigurnosnu politiku Bosne i Hercegovine*, naglašena je prijetnja terorizma i organiziranog kriminala koja zahtijeva intenzivniju suradnju službi sigurnosti. Prema Globalnom indeksu organiziranog kriminala, Bosna je u 2023. godini zauzela osmo mjesto u Europi s 5,85 indeksnih bodova. Bosna i Hercegovina najčešće je zemlja porijekla ili tranzitna zemlja u mreži trgovine ljudima, i to ponajviše trgovanja radi seksualnog iskorištavanja ili prisilnog rada. Pored toga, Bosna i Hercegovina se spominje i kao važna tranzitna zemlja u trgovini drogom prema Europi. (Global organized crime index, 2023.)

Sigurnosni izazovi, iako podijeljeni na globalne i regionalne, međusobno su povezani te čine jednaku prijetnju sigurnosti s obzirom na stupanj ekonomske razvijenosti okružja u odnosu na države zapadne Europe. Naime, europski jugoistok je poznat po ilegalnim putevima trgovine robom, što zahtijeva veće napore u njenom suzbijanju. (Predsjedništvo BiH, 2006.)

5.2. Obavještajno-sigurnosna agencija

Unutar same države, sigurnost se postiže obavještajnom djelatnošću koja mora biti u skladu s ustavno-pravnim rješenjima i u službi naroda. (Predsjedništvo BiH, 2006.) OSA je agencija osnovana 2004. godine kao civilna obavještajno-sigurnosna institucija, koja ima status nezavisne administrativne organizacije Bosne i Hercegovine. Njena odgovornost sastoji se u prikupljanju podataka o prijetnjama državi unutar i van njenog teritorija. Ima nadležnost na teritoriju cijele Bosne i Hercegovine te analizira, obrađuje i prenosi obavještajne podatke ovlaštenim osobama i nadležnim tijelima s ciljem suzbijanja ugroze. Prijetnje kojima se Agencija bavi su terorizam, špijunaža, sabotaža, organizirani kriminal, trgovina drogom, ljudima i oružjem, nezakonita međunarodna proizvodnja oružja za masovno uništenje, nezakonita trgovina proizvodima i tehnologijama koje su pod međunarodnom kontrolom, radnje kažnjive po međunarodnom humanitarnom pravu, djela organiziranog nasilja ili zastrašivanja nacionalnih ili vjerskih grupa. Radi nadzora rada Agencije, Predstavnički dom i Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH osnovali su Zajedničku komisiju za nadzor nad radom Obavještajno-sigurnosne Agencije. Struktura zaposlenih u Agenciji prati zastupljenost naroda prema posljednjem popisu stanovništva, a prilikom zapošljavanja nije potrebno raspisati javni natječaj. (Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, 2009.c)

5.3. Oružane snage BiH

Proces modernizacije obrambenih kapaciteta Bosne i Hercegovine odvijao se od 2003. do 2006. godine. Započela je osnivanjem Komisije za reforme u području obrane. Provedene su reforme na području zakonodavne i organizacijske strukture, a 2005. donijet je Zakon o obrani BiH. (Lakić, 2010.) Od samih početaka ustroja Oružanih snaga BiH, naglasak je stavljen na europske i euroatlantske integracije te program Partnerstvo za mir. Pored toga, naglasak je bio i na uspostavi državnih institucija, koje bi imale autoritet nad donošenjem odluka koje se vežu uz obranu. Zbog toga je Predsjedništvo BiH određeno kao vrhovno zapovjedništvo, dok je Parlamentarna skupština određena kao sustav demokratske kontrole nad oružanim snagama. Ovom reformom obuhvaćeno je ukidanje entitetskih ministarstava i vojski te su uspostavljeni Ministarstvo obrane BiH, Zajednički stožer i Operativno zapovjedništvo kao tijela, koja će najviše doprinositi operativnoj sposobnosti i funkcioniranju OS BiH. Oružane snage BiH sastoje se od Vojske Republike Srpske i Vojske FBiH. Odlukom Predsjedništva BiH iz 2004. godine, Oružane snage BiH broje 12 000 profesionalnih vojnika, 12 600 ročnika i 60 000 pričuvnika. (Predsjedništvo BiH, 2005)

Danas su Oružane snage Bosne i Hercegovine ustrojene kroz Zajednički stožer OS BiH, podređen Ministarstvu obrane i Predsjedništvu BiH. On se sastoji od dvije grane (vida), kopnene vojske i zrakoplovstva i protuzračne obrane te 10 rodova i 14 službi. U Zakonu o službi stoji da Oružane snage Bosne i Hercegovine baštine identitet i nasljeđe Armije BiH, HVO-a i Vojske RS. (Parlamentarna skupština BiH, 2005.b) Prema Zakonu o obrani, pet glavnih zadaća Oružanih snaga Bosne i Hercegovine su: „učesće u operacijama kolektivne sigurnosti, u operacijama za podršku miru i samoobrani, uključujući i borbu protiv terorizma, pružanje vojne obrane Bosni i Hercegovini i njenim državljanima u slučaju napada, pomoć civilnim organima u reagiranju na prirodne i druge katastrofe i nesreće, protu minsko djelovanje u Bosni i Hercegovini, ispunjenje međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine“. (Parlamentarna skupština BiH, 2005.:1) Nadležnosti nad upotrebom Oružanih snaga Bosne i Hercegovine također su podijeljene među tijelima države vlasti, što znači da niti jedno tijelo ne može donositi samostalne odluke. Tako npr., Predsjedništvo BiH ima pravo proglašiti ratno stanje isključivo na temelju službenog odobrenja Parlamentarne skupštine. Isto vrijedi i za uvođenje izvanrednog stanja. Civilnu kontrolu nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine vrši Parlamentarna skupština, dok Predsjedništvo može uputiti oružane snage van zemlje u slučaju proglašenog izvanrednog ili ratnog stanja. Predsjedništvo također angažira snage u pomoći civilnom stanovništvu. Sve zakone vezane uz organizaciju, financiranje, nabavu i opremanje, obuku,

razmjestaj i uporabu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine donosi Parlamentarna skupština BiH. Ministarstvo obrane zaduženo je za cjelokupnu strategiju i politiku obrambenog sustava Bosne i Hercegovine. Ono predlaže financijska izdvajanja za obranu, regulira organizaciju i vođenje pukova, njihovog zapovjedništva i osoblja. Također je zaduženo za provođenje zakona, propisa i akata vezanih uz obranu. Pored niza drugih zadaća, još neke od bitnijih su i donošenje propisa o školovanju i obrazovanju u oružanim snagama te organizacija i provedba inspekcijskih nadzora. (Parlamentarna skupština BiH, 2005.a)

Organizacija Oružanih snaga Bosne i Hercegovine izvršena je podjelom Zajedničkog štaba na Operativnu komandu i Komandu za podršku. Kako je osnovna postrojba Oružanih snaga Bosne i Hercegovine brigada, Operativna komanda podijeljena je na 4., 5. i 6. pješačku brigadu, brigadu taktičke podrške te brigadu zračnih snaga i protuzračne podrške. Komanda za podršku podijeljena je na Komandu za obuku i doktrinu, personalu i Komandu logistike. (OS BiH, 2023.)

Sjedinjene Američke Države ulažu znatan napor u opremanju Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Pored opreme, pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine često sudjeluju na zajedničkim vježbama s Oružanim snagama SAD-a te se dio osoblja oružanih snaga školuje na raznim vrstama izobrazbe, kako u SAD-u tako i u drugim zemljama poput Turske, Hrvatske, Njemačke i drugih. Većina naoružanja i opreme kojim Bosna i Hercegovina raspolaže zapravo su nasljedstvo bivše države. Značajnija modernizacija otežana je zbog različitih stavova državnih čelnika. Sredstva koja su se izdvajala za obranu do sada nisu bila veća od 300 milijuna eura na godišnjoj razini. U 2022. godini, Bosna i Hercegovina izdvajala je 0,8% BDP-a na Oružane snage. (SIPRI, 2024.) Zbog toga je u 2023. godini ministar obrane Bosne i Hercegovine Zukan Helez, predložio povećanje izdavanja na 900 milijuna eura. Prijedlog je naišao na veliki otpor i protivljenje s obzirom na nestabilnu financijsku situaciju u svijetu. Pored financijske krize, značajan otpor pruža i srpska politička struja na čelu s predsjednikom Miloradom Dodikom, koji smatra da Oružane snage Bosne i Hercegovine treba raspustiti te da Bosna i Hercegovina treba biti neutralna. (Boca, 2023.b)

6. SIGURNOSNA POLITIKA BiH U KONTEKSTU EUROATLANTSKIH INTEGRACIJA

Kao što je ranije navedeno, Bosna i Hercegovina se prema članku 1., točki 3. Općeg mirovnog sporazuma sastoji od dva entiteta te Distrikta Brčko, koji je nastao odlukom Međunarodnog arbitražnog suda 2000. godine. Ustav je konstitutivni akt Bosne i Hercegovine, prema kojemu su svi ostali ustavi, zakoni i pravilnici, što na državnoj, što entitetskoj razini, podređeni. (Gavrić, Banović, Krause, 2009.) Iako su Ustavi Federacije Bosne i Hercegovine (1994.) i Srpske Republike Bosne i Hercegovine (1992.) uređivali odnose unutar tih teritorijalnih cjelina (danas entiteta) i prije Daytonskog sporazuma, Ustav BiH „jamči jedinstvo pravnog sustava države.“ (Trnka, 2006.: 106) Pored toga, „nova ustavna struktura nije nastala udruživanjem entiteta, nego su entiteti Ustavom priznati kao dijelovi složenog uređenja države.“ (Trnka, 2006.: 250) Člankom 2., točkom 3.b Ustava Bosne i Hercegovine, propisano je i striktno poštivanje Ustavnih odrednica od strane entiteta te ukidanje svih zakonskih odredbi koje nisu u skladu s Ustavom. (Gavrić, Banović, Krause, 2009.)

Vlade entiteta imaju ustavno pravo da predlažu nacрте novih zakona ili izmjene/dopune postojećih. Proceduru pokreću resorna ministarstva ovisno o području nadležnosti. Prije nego što se iznesu pred Vladom, resorna ministarstva moraju nacrt zakona uskladiti s nadležnim ministarstvom te Tajništvom za zakonodavstvo RS, odnosno Uredom za zakonodavstvo Vlade FBiH kako bi se utvrdila usklađenost novog zakona s entitetskim ustavom, pravnim propisima, metodološkom jedinstvenošću u izradi propisa, usklađenosti propisa s kaznenom politikom te financijskim sredstvima potrebnim za njegovo izvršavanje. Nakon iznošenja potrebnih mišljenja, nacrt se predstavlja vladi entiteta. Nakon odobrenja vlade, u Federaciji BiH Zastupnički dom i Dom naroda moraju usvojiti identičan tekst nacрта zakona kako bi on konačno bio usvojen. U Republici Srpskoj nacrt zakona se može usvojiti ako ga je usvojila Narodna skupština. Nakon usvajanja zakona od Narodne skupštine, Vijeće naroda ulaže žalbu u slučaju ugroze nacionalnih interesa. Ako se žalba ne uloži, zakon će stupiti na snagu i bez odluke Vijeća naroda. (Transparency International BiH, 2005.)

Donošenje zakona na državnoj razini u Bosni i Hercegovini provodi se u dvije faze: procedura pred Vijećem ministara i procedura pred Parlamentarnom skupštinom BiH. Vijeće ministara predlaže nove zakone ili izmjene/dopune postojećih Parlamentarnoj skupštini BiH. Isto tako, Vijeće ministara izrađuje nacрте traženih zakona na zahtjev Parlamentarne skupštine ili Predsjedništva BiH. Jedno od ministarstava, ovisno na koji sektor se odnosi novi zakon,

izrađuje nacrt zakona uz mišljenja drugih nadležnih tijela. Ako se nacrt novog zakona ili dopuna/izmjena postojećeg usko veže uz europske integracije BiH, mišljenje se mora tražiti i od Ureda za europske integracije. Nakon što Vijeće ministara usvoji novi zakon ili izmjenu/dopunu postojećeg, prijedlog zakona se dostavlja Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH. Kolegij Predstavničkog doma, kojeg čine predsjedavajući, prvi i drugi zamjenik predsjedavajućeg (po jedan predstavnik iz sva tri konstitutivna naroda), prijedlog zakona dostavlja Komisiji za ustavno-pravna pitanja te komisiji Predstavničkog doma u čijoj je nadležnosti prijedlog. Prijedlog zakona ulazi u “komisijsku fazu“ u kojoj Komisija za ustavno-pravna pitanja ima rok od 15 dana za dostavu mišljenja Predstavničkom domu. Također, amandmane u pisanoj formi mogu dostaviti poslanici ili druge komisije Predstavničkog doma. Kada Komisija za ustavno-pravna pitanja dostavi svoje mišljenje Predstavničkom domu, započinje “plenarna faza“. Kolegij Predstavničkog doma u roku od 15 dana prijedlog zakona stavlja na dnevni red Predstavničkog doma, o kojemu se onda raspravlja. Kada se Predstavnički dom usuglasi o prijedlogu zakona i njegovim amandmanima, smatra se da je zakon u Predstavničkom domu usvojen. Predstavnički dom prijedlog zakona u roku od tri dana dostavlja Domu naroda, a zakon je usvojen onda kada ga i Dom naroda usvoji u istovjetnom tekstu. U slučaju da je Vijeće ministara prijedlog zakona dostavilo Domu naroda, procedura usvajanja zakona je ista. (Transparency International BiH, 2005.)

Prema članku 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (2022.), nacрте i prijedloge strateških dokumenata na državnoj razini usvaja Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, od kojih valja spomenuti *Strateški okvir institucija Bosne i Hercegovine do 2030. godine* i *Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma*. Predsjedništvo BiH također je usvojilo strateške dokumente, kao što su *Sigurnosna politika BiH*, *Bijela knjiga obrane BiH*, *Obrambena politika BiH*, *Strategija vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018. – 2023.* i dr. Na entitetskoj razini usvajanje strateških dokumenata definirano je Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine (2019.) i Uredbom o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj (2021.). Vlade oba entiteta imaju ovlasti pokretanja izrade strateških dokumenata. U Federaciji Bosne i Hercegovine strateške dokumente usvaja Parlament na prijedlog Vlade, dok na razini kantona strateške dokumente usvaja skupština na prijedlog Vlade Kantona. Prema članku 70. Ustava RS u Republici srpskoj strateške dokumente usvaja Narodna skupština.

6.1. Vanjska politika

Vanjska politika Bosne i Hercegovine, prema *Sigurnosnoj politici Bosne i Hercegovine* iz 2006. godine, usmjerena je „ka očuvanju i unapređenju trajnog mira, sigurnosti i stabilnog demokratskog i sveukupnog državnog razvoja.“ (Predsjedništvo BiH, 2006.: 6) Bosna i Hercegovina se također, prema *Sigurnosnoj politici*, ali i *Strateškom okviru institucija BiH do 2030. godine*, opredijelila za pristupanje Europskoj Uniji te time pristala na ulaganje truda i napora ka ispunjavanju svih odredbi koje EU traži prije dobivanja statusa članice. (Vijeće ministara, 2022.a) Bosna i Hercegovina je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) i Privremeni sporazum, kojim su uređeni trgovina i trgovinski odnosi 2008. godine. SSP je stupio na snagu 2015. godine, a 2016. podniet je zahtjev za članstvo u EU. Na zahtjev Vijeća EU, Europska komisija je 2019. godine dostavila dokument Mišljenje Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Europskoj uniji. U Mišljenju Europske komisije izloženo je 14 prioriteta koje Bosna i Hercegovina mora ostvariti kako bi pristupila članstvu u EU. (EEAS, 2021.) Prvih pet, odnosilo se na funkcionalnost i demokraciju. Prema njima, najprije se mora riješiti pitanje Izbornog zakona i provedbe izbora prema europskim standardima. Potrebno je unaprijediti nedovoljnu koordinaciju o pitanjima koja se odnose na EU na svim razinama, a posebice ona koja se odnose na izradu programa integracije BiH u EU. Sljedeći prioritet je osiguranje pravilnog poslovanja Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje osnovanog 2015. godine, ali koji nije imao usvojen Poslovnik. Četvrti prioritet bio je unaprjeđivanje institucionalnog okvira počevši od najviše, ustavne razine. Cilj ovog prioriteta je zaštita pravne sigurnosti u podjeli nadležnosti između različitih razina vlasti, kako u trenutku pridruživanja ne bi došlo do zlouporabe vlasti i povreda prava EU. Ova je točka još obuhvaćala osiguranje nezavisnog pravosuđa, reformu Ustavnog suda te rješavanje pitanja međunarodnih sudaca, pravna sigurnost i dosljedno tumačenje prava, jednakost i nediskriminacija koja se poglavito odnosila na presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci, osiguravanje profesionalizma u radu tijela uprave i uklanjanje prava veta u procesu donošenja odluka. (Transparency International BiH, 2021.) Sljedeća tri prioriteta odnosila su se na vladavinu prava. Prvi od njih zahtijevao je unaprjeđenje pravosuđa, odnosno usvajanje Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću i sudovima Bosne i Hercegovine u skladu s europskim standardima. Sedmi prioritet odnosio se na borbu protiv korupcije i organiziranog kriminala, pranja novca i sličnih radnji kroz provođenje propisa o sukobu interesa i zaštiti onih koji slučaj prijave. Nastavak donosi dijelove koji govore o poboljšanju

koordinacije i funkcioniranja tijela za borbu protiv organiziranog kriminala, tijela za provođenje zakona i tužiteljstva, jačanju kapaciteta javne nabave, potvrđivanju optužnica, kaznenom progonu, rekonstrukciji javnih poduzeća te transparentnosti procesa privatizacije. (Transparency International BiH, 2021.)

Posljednjih pet prioriteta odnosilo se na osnovna prava. Bosna i Hercegovina je morala zajamčiti zaštitu prava građana provedbom Zakona o nediskriminaciji i rodnoj ravnopravnosti, osigurati potencijalno okruženje za društvo prema europskim standardima, osigurati slobodu medijskog izražavanja i zaštitu novinara, zaštitu ranjivih grupa, osoba s invaliditetom, djece, LGBT osoba, romske zajednice, migranata, pritvorenika i sl. Jedan od posljednjih prioriteta bilo je ukidanje smrtne kazne. Naime, prema članku 11. stavku 2. Ustava RS, dozvoljena je smrtna kazna za najteža kaznena djela. Ustavni sud BiH je 2019. godine donio odluku o ukidanju ove odredbe, koju Narodna skupština RS do sada nije sankcionirala te se službeno ukidanje smrtne kazne odlagalo. Milan Petrović, tadašnji predsjednik Narodne skupštine RS, je 2019. izjavio da smrtna kazna u RS nije izrečena više od 25 godina te da ona nije ni predviđena kaznenim zakonodavstvom. (Dakić, 2022.) Prema izvješću Europske komisije iz 2023. godine, Bosna i Hercegovina je ispunila ovaj uvjet 2019. odlukom Ustavnog suda BiH o ukidanju smrtne kazne. Također je izmijenjen i Zakon o ulozi Nacionalnog preventivnog mehanizma protiv mučenja i zlostavljanja, koji je stavljen u nadležnost Ombudsmana za ljudska prava u BiH. (Europska komisija, 2023.)

Godine 2022., Bosna i Hercegovina dobiva status kandidatkinje „pod uvjetom da poduzme preporučene korake kako bi se ojačala vladavina prava, borba protiv korupcije i organiziranog kriminala, upravljanje migracijama i temeljna prava“. (Glavno tajništvo Vijeća EU, 2023.) Prema izvješću Europske komisije, Bosna i Hercegovina je do 2022. godine pokazala značajan iskorak na svom europskom putu. U izvješću se posebno ističe rad Ministarstva vanjskih poslova u kontekstu osude ruske agresije na Ukrajinu. Unatoč tomu, neki su od uvjeta ostali još uvijek neostvareni. Potaknuti ruskom invazijom na Ukrajinu početkom 2022. godine, Vijeće EU naglasilo je hitnost rješavanja svih zahtjeva upućenih BiH radi bojazni od širenja ruskog utjecaja na jugoistoku Europe. Europska komisija je pred kraj 2022. predala osam zahtjeva, čijim bi rješavanjem Bosna i Hercegovina dobila preporuku za priznavanjem statusa kandidatkinje. Tih osam uvjeta odnosilo se na usvajanje izmjena i dopuna postojećeg Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću, usvajanje Zakona o sudovima Bosne i Hercegovine, usvajanje Zakona o sprječavanju sukoba interesa, jačanje prevencije i borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala, unaprjeđivanje koordinacije svih razina vlasti po pitanju upravljanja granicom, zabraniti mučenje i uspostaviti nacionalni preventivni mehanizam protiv

mučenja i zlostavljanja, osigurati slobodu izražavanja medija te poboljšati funkcioniranje mehanizama koordinacije svih razina vlasti o pitanjima EU. (Vasić, 2022.) Priznanjem Bosne i Hercegovine kao kandidatkinje 2022. godine, motivirao je vladajuće za bržim rješavanjem postavljenih zahtjeva te samim time i ubrzao proces za članstvo. Poseban naglasak je stavljen na sporo provođenje ustavnih i izbornih reformi koje su nužne za stabilizaciju države. Uz navedeno, naglašava se potreba za pojačanim naporima u pogledu reformi na području ljudskih prava, rodne ravnopravnosti i nediskriminacije. (Commission Staff, 2022.)

Podvojena mišljenja i različiti politički interesi entitetskih predstavnika, predstavljaju otežavajući čimbenik BiH na putu prema EU. U tome se posebno ističe politika Milorada Dodika, koji je na susretima s ruskim predsjednikom Vladimirom Putinom u jeku ruske invazije na Ukrajinu dao do znanja europskim čelnicima i domaćoj javnosti da se još uvijek protivi integraciji BiH u zapadne međunarodne organizacije. Jedan od susreta je upriličen odlikovanjem ruskog predsjednika na proslavi Dana Republike Srpske, čime je, prema odluci Ustavnog suda BiH, prekršio ustavnost države. (Aljazeera.net, 2023.) Predsjednik Republike Srpske je zauzvrat, u veljači 2024. godine, primio Orden Aleksandra Nevskog za doprinos razvitku suradnje Rusije i BiH i jačanju partnerstva s RS. (HMS, 2024.) Ovaj potez srpskog predstavnika osuđen je od strane dužnosnika EU i Sjedinjenih Američkih Država. Predsjednica Europske komisije Ursula von der Leyen naglasila je važnost suradnje i članstva Bosne i Hercegovine u EU. Na bliske odnose ruskog predsjednika i predsjednika RS, u kontekstu trenutne ruske agresije na Ukrajinu, Zapad ne gleda blagonaklono. Vizija budućnosti Bosne i Hercegovine mora biti jednako prihvaćena kod sva tri predstavnika naroda, kako bi se napravio konkretan iskorak države prema Zapadu. (Borić, 2023.)

6.2. Uloga Visokog predstavnika i politika entiteta RS

Aneksom 10 definirana je uloga Visokog predstavnika u BiH. Njegova prvotna i glavna zadaća jest osiguranje poštivanja i provedbu svih odrednica Daytonskog sporazuma. Imenuje ga Upravni odbor Vijeća za provedbu mira uz suglasnost Vijeća sigurnosti UN-a. (OHR, 2023.) O svojem radu i stanju unutar BiH i regije podnosi izvješća Ujedinjenim narodima. Ima ovlasti smijeniti dužnosnike koji opstruiraju Sporazum te nametnuti ključne zakone u slučajevima izostanka inicijative zakonodavnih tijela. Visoki predstavnik nema ovlasti nad NATO snagama u Bosni i Hercegovini. Pitanje rada i funkcije Ureda visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini, često preispituje državnu autonomiju Bosne i Hercegovine. Njegova uloga i položaj, između ostalog, u brojnim je situacijama pokazala manjkavosti Daytonskog

sporazuma, za čije izmjene međunarodna zajednica, barem dosad, nije pokazala veći interes. Treba imati na umu mogućnost, kako bi novi pregovori oko Sporazuma mogli pobuditi stare ideje pomicanja granica te revitalizirati ideje velike Srbije, velike Hrvatske i velike Albanije s manjom ili većom eskalacijom sukoba. (Vego, 2002.) Ipak, nedavni događaji u vezi s Izbornim zakonom i nemogućnošću postizanja dogovora političkih elita u Bosni i Hercegovini, još su jednom pokazala nužnost intervencije međunarodne zajednice, u ovom slučaju Visokog predstavnika. Naime, Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu Christian Schmidt, iskoristio je svoje ovlasti iz Bonna te nametnuo izmjenu Izbornog zakona. Povećao je broj delegata u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH i time "Ostalim" dao veću mogućnost zastupljenosti u federalnom Domu naroda. Visoki predstavnik i ambasada SAD-a smatraju da je ovom izmjenom zakona ojačana funkcionalnost Bosne i Hercegovine. (Huseinović, 2022.)

Najveći zagovornik ukidanja Ureda visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini svakako je Predsjednik Republike Srpske Milorad Dodik. U nekoliko navrata je naglašavao potrebu Bosne i Hercegovine da samostalno donosi odluke, bez intervencije međunarodne zajednice, smatrajući da je to jedini put ka potpunoj suverenosti države. Njegove izjave o mogućem odcjepljenju entiteta Republike Srpske znatno narušavaju unutarnju stabilnost Bosne i Hercegovine, kao i s obzirom na glasno protivljenje punopravnom članstvu u EU i NATO-u. (HINA, 2024.) Prema IRI (engl. International Republican Institute) istraživanju iz 2022. godine, 77% bosanskih Hrvata i 69% Bošnjaka podržava ulazak Bosne i Hercegovine u NATO. (Karčić, 2023.) U Republici Srpskoj članstvo ili protivljenje članstvu uvelike ovise o stavovima Republike Srbije i njenim težnjama. Prema istraživanju Agencije za razvoj poduzeća, u suradnji s Fakultetom političkih znanosti u Banjoj Luci iz 2021. godine, na području Republike Srpske samo 5,2% ispitanika slaže se s članstvom u NATO-u, dok 26,2% iskazuje otpor članstvu i NATO savezu i EU. Najčešće navedeni razlozi bili su NATO intervencije 1990-ih godine na području BiH i Srbije. (Savić, 2022.)

Imenovanje Christiana Schmidta 2021. godine prouzročilo je krizu u Bosni i Hercegovini, uzrokujući bojkot srpskih političara u Predsjedništvu BiH te Vijeću ministara u oba državna doma. Njihov stav je bio da se odluka o imenovanju Visokog predstavnika morala donijeti na Vijeću sigurnosti UN-a, u kojemu je pravo ulaganja veta imala Republika Rusija. (Huseinović, 2023.) Milorad Dodik je, uslijed nezadovoljstva imenovanjem novog Visokog predstavnika, zaprijetio rušenjem Zakona o obrani te formiranjem Vojske Republike Srpske, unatoč tome što zakon određuje kako su sve vojne snage u BiH dijelom jedinstvenih Oružanih snaga. Njegove prijetnje zakonski su neutemeljene te odluke o preustroju Oružanih snaga Bosne i Hercegovine ne mogu se donijeti bez odluke Parlamenta BiH. (Šurina, 2021.) Pored uplitanja

u rad Oružanih snaga BiH, Milorad Dodik je pokušao entitetski podijeliti i rad granične policije Bosne i Hercegovine. Prema Zakonu o Graničnoj policiji BiH, zagarantirana je njena profesionalnost i djelovanje bez obzira na političke ciljeve bilo koje od triju strana u Bosni i Hercegovini. Kada su granični policajci 2022. godine zabranili ulazak u BiH Milošu Koviću (profesoru na Filozofskom fakultetu u Beogradu i zagovorniku velikosrpske ideje), Goranu Petronijeviću (odvjetniku Radovana Karadžića pred Haaškim sudom) i Berislavu Dikiću (označenom kao jedan od organizatora pokušaja državnog udara u Crnoj Gori 2016. godine) zbog sigurnosne procjene OSA-e, Milorad Dodik je tražio da se posebnim pismom od strane predsjedavajućeg Vijeća ministara propiše posebna uputa po kojoj srpski granični policajci neće postupati prema odlukama i procjenama OSA-e. (HINA, 2022.) Ovim činom Milorad Dodik zatražio je protuzakonito djelovanje graničnih policijskih službenika te svjesno ugrozio sigurnost BiH. Na poziv Milorada Dodika odgovorila je Granična policija BiH i Svevlad Hoffman, glavni inspektor i savjetnik ravnatelja Granične policije BiH. Potvrdio je profesionalnost graničnih policijskih službenika koji ne rade u jednonacionalnom sastavu i prema interesima pojedinih bosanskohercegovačkih političara. (Bezdrob, 2022.)

Bivši Visoki predstavnik u BiH Valentin Inzko (2009. – 2021.) nametnuo je 2021. godine Izmjenu Kaznenog zakona BiH, kojim se zabranjuje negiranje genocida i drugih ratnih zločina te veličanje ratnih zločinaca. Propisana kazna za spomenuta nedjela proteže se od šest mjeseci do 15 godina zatvora. Ova odluka naišla je na veliki otpor srpske strane, predvođen ponovno Miloradom Dodikom, koji se sam prijavio Tužilaštvu BiH negirajući genocid u Srebrenici. (Aljazeera.net, 2021.) Milorad Dodik je tada pozvao sve Srbe da se samostalno prijave zbog kršenja Kaznenog zakona, ne bi li testirao reakciju institucija BiH. (Večernji list, 2021.) Također je najavio posebno djelovanje policije Republike Srpske, koja bi trebala pokušati spriječiti svaki pokušaj privođenja onih koji krše novu Izmjenu Kaznenog zakona BiH. Godinu dana nakon stupanja na snagu Izmjena Kaznenog zakona, Tužilaštvo BiH zaprimilo je oko 40 prijava. Sve prijave bile su podnesene od strane pojedinaca ili udruženja dok niti jedna nije bila podnesena od strane policijskih službi. Iako niti jedna od prijava nije procesuirana od strane Tužilaštva BiH, u javnom prostoru je zamijećeno znatno smanjenje govora mržnje i negiranje genocida i ratnih zločina. (Milojević, 2022.)

Rezolucija o zaštiti ustavnog poretka i vojnoj neutralnosti Republike Srpske iz 2017. godine, jedan je od dokumenata Republike Srpske koji uzrokuje unutarnje trzavice u Bosni i Hercegovini te se protivi strateškim ciljevima većeg dijela države. Usvojila ju je Narodna skupština kao najviša ustavotvorna i zakonodavna vlast entiteta RS. Za Rezoluciju su glasala 44 predstavnika od njih 83. Nitko nije glasao protiv, no na sjednici nisu sudjelovali članovi

oporbenih stranaka i bošnjačke koalicije Domovina. Jasno je da u ovom slučaju dolazi do preglasavanja manjinskih naroda u Republici Srpske jer su rezoluciju podržali članovi SNSD-a (Savez nezavisnih socijaldemokrata), DNS-a (Demokratski narodni savez), Socijalističke partije i Slobodnog demokratskog kluba. (N1info.rs, 2017.) Iako entiteti imaju pravo na samostalno donošenje zakona, pravilnika, rezolucija i drugih pravnih dokumenata na entitetskoj razini, Ustavom je definirano da svi pravni akti moraju biti podređeni i u skladu s aktima donesenim na državnoj razini. (Cero, 2017.)

6.3. Izborni zakon

Manjine u BiH dugu se niz godina bore za ravnopravnost u pitanjima izbornog procesa zbog nemogućnosti kandidiranja njihovih predstavnika za neke od važnijih položaja u državi. Prema Aneksu 4. članka 4. i 5. Ustava BiH, bosanskohercegovačkim manjinama onemogućeno je kandidiranje za članove Doma naroda Parlamentarne skupštine te za člana Predsjedništva BiH. Iz toga su razloga Dervo Sejdić i Jakob Finci, predstavnici romske i židovske manjine u BiH, podigli optužnicu 2006. godine pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu. Tri godine kasnije, Sud je presudio u korist Sejdić-Finci te ustanovio postojanje diskriminacije u Ustavu BiH prema manjinama. Nakon provedbe niza okruglih stolova i sjednica, poput tematske sjednice Vijeća nacionalnih manjina Federacije BiH naziva „Neprovođenje presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić i Finci“, značajniji iskorak u implementaciji ove presude nije napravljen. (Maksimović, 2023.)

Kako je ranije navedeno, prvi od 14 prioriteta Europske komisije bio je „osigurati da se izbori provode u skladu s europskim standardima tako što će provesti relevantne preporuke OSCE-a/ODIHR-a i Venecijanske komisije, osigurati transparentnost financiranja političkih stranaka i održati lokalne izbore u Mostaru.“ (Transparency International BiH, 2021.: 4) Mostarski lokalni izbori provedeni su 2020. godine nakon političkog sporazuma i usvajanja zakonodavnih izmjena i dopuna. Novoizabrano Gradsko vijeće održalo je svoju prvu sjednicu početkom 2021. godine i time je jedan dio zahtjeva ispunjen. Napredak je ipak izostao u unaprjeđenju Izbornog zakona i Zakona o financiranju političkih stranaka, zbog čega se nastavlja sa zlouporabom i manipulacijama biračkih popisa, zlouporabom i krađom identiteta, govorima mržnje i sl. Krajem 2021. godine, donesen je zaključak za osnivanjem Interresorne radne grupe koja bi pripremila prijedloge izmjena i dopuna zakonodavstva u BiH. Kako se radna grupa sastojala od po jednog predstavnika iz svakog kluba naroda u Domu naroda i Predstavničkog doma, te tri predstavnika Vijeća ministara, a bez članova civilnog društva,

akademske zajednice, predstavnika Civilne izborne komisije i drugih, rad grupe nije bio transparentan već pod izravnom političkom kontrolom. (Transparency International BiH, 2021.) Prema izvješću Europske komisije iz 2023. godine, Parlament BiH nije uložio dovoljno truda i napora u izmjenama Izbornog zakona kako bi se ispunili zahtjevi i preporuke Europske komisije, OESS-a i Skupina država protiv korupcije (engl. Group of states against corruption, GRECO). Napredak je izostao i u području usklađivanja zakona o registraciji političkih stranaka i etničke diskriminacije po pitanju presude Europskog suda za ljudska prava u slučaju Sejdić-Finci. Prema izvješću OESS-a, izbori provedeni 2022. godine bili su dobro organizirani i konkurentni, ali ih je obilježilo nepovjerenje u javne institucije i retorika etničkih sukobljavanja. Također, zabilježen je i mali broj žena na izbornim listama zbog čega su vlastima upućene preporuke za poboljšavanje uvjeta spolne ravnopravnosti te sprječavanje verbalnog nasilja nad ženama u politici. (Europska komisija, 2023.)

Kako se u 2024. godini provode lokalni izbori u BiH, a vlast od posljednjih izbora nije napravila značajnije korake u izmjenama i dopunama Izbornog zakona, Visoki predstavnik Christian Schmidt predstavio je paket mjera za poboljšanje izbornog procesa. Njegove izmjene ponajviše su tehničke prirode, bez promjena Izbornog zakona vezanih uz probleme etničke diskriminacije. Neke od izmjena uključuju uporabu tehnologija, odnosno uređaja za prebrojavanje glasačkih listića i videonadzora, kako bi se smanjila mogućnost manipulacije. Listići će biti prebrojavani dva puta, najprije elektronski, a nakon toga i ručno. Elektronsko prebrojavanje dat će i brže preliminarne rezultate izbora. U slučaju neslaganja rezultata u oba brojanja, Centralna izborna komisija će ponovno provesti ručno i elektronsko brojanje i utvrditi rezultate. Član biračkog odbora ili izborne komisije od sada ne može biti trenutni kandidat ili kandidat na posljednjim izborima. Dosadašnja spolna diskriminacija spriječit će se izmjenom Zakona o ravnopravnosti spolova, prema kojoj jedan spol mora biti zastupljen u jednom od ukupno tri člana biračkih odbora. Visoki predstavnik zabranio je i kandidiranje osoba osuđenih za ratne zločine i genocid. Naime, u Velikoj Kladuši je 2016. godine za načelnika izabran Fikret Abdić, ranije osuđen na 15 godina zatvora zbog ratnog zločina, dok je u Vlasenici izabran Miroslav Kraljević, kojemu se sudi za zločin protiv čovječnosti u tom gradu. Posljednja mjera tiče se zabrane širenja dezinformacija o izborima, posebice putem medija. Kandidati koji budu izabrani na izborima na svim razinama vlasti, dužni su podnijeti pisanu izjavu o svojem imovinskom stanju 30 dana od objave rezultata Centralne izborne komisije te 30 dana nakon prestanka mandata. Ovom se mjerom nastoji spriječiti ilegalno stjecanje financijske koristi u razdoblju dobivenog mandata i obnašanja javne funkcije. (Omerović, Husarić, 2024.)

6.4. Sigurnosni izazovi

Analize sigurnosnog okruženja koje su predstavljene u *Bijeloj knjizi obrane* (2005.), *Sigurnosnoj politici BiH* (2006.) i *Obrambenoj politici BiH* (2008.), davale su bliskoročni pregled izazova s kojima se BiH i danas suočava. Slični se izazovi spominju i u *Smjernicama za obrambeno planiranje* (2021.) gdje su izazovi, kao i u *Bijeloj knjizi obrane*, podijeljeni na globalne, regionalne i unutrašnje. U globalne izazove svrstani su međunarodni terorizam, nekontrolirana proizvodnja i prodaja naoružanja, prisilne migracije, među kojima se posebno ističu migracije uzrokovane oružanim sukobima, diskriminacija, organizirani kriminal i dr. Kada su u pitanju regionalni izazovi naglasak se stavlja na tranzicijski proces te pojavu inicijativa za secesijom, autonomijom i neovisnošću. Politička neslaganja, koja su prikazana u radu, nametnula su se kao glavni uzrok unutarnjih problema. Zbog nedovoljno jedinstvenog političkog sustava dolazi do spore implementacije Daytonskog sporazuma, slabe političke tranzicije i neefikasnih izvršnih, zakonodavnih i sudskih organa, korupcije i kriminala, nezaposlenosti te jačanja nacionalističkog ekstremizma. (Predsjedništvo BiH, 2005.) Svi navedeni izazovi su međusobno povezani. Kako bi se uspješno odgovorilo na globalne izazove najprije je potrebno riješiti izazove koji se javljaju na državnoj razini. Za uspostavljanje stabilnih tijela za odgovor na ugroze, ključno je strateško planiranje iz kojega proizlaze svi ostali planovi te načini rada i opremanja tih tijela. Postojeći strateški dokumenti *Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma 2021. – 2026.*, *Strategija za borbu protiv organiziranog kriminala u Bosni i Hercegovini 2023. – 2026.* i *Strategija za borbu protiv korupcije 2022. – 2024.*, nastali su kao obaveza definirana *Sigurnosnom politikom BiH*. (Lisica, Bajramović, 2021.) Kroz sve tri strategije, ističe se težnja BiH za euroatlantskim integracijama, ali i nužnost usklađivanja BiH zakona sa zakonima koje zahtijeva članstvo u savezima. Također se ističe i potreba za uspostavljanjem, personalnim i materijalnim jačanjem i profesionalizacijom tijela za borbu protiv korupcije, organiziranog kriminala i terorizma. Za odgovor na ove i slične ugroze zaduženi su policija, sigurnosne agencije i oružane snage. Težak nadzor rada policijskih službi i agencija na državnoj razini pogoduje razvoju unutar državnog kriminala i korupcije, a samim time i onemogućuje kvalitetan odgovor na iste izazove na regionalnoj ili globalnoj razini.

Susjedne države imaju značajan utjecaj na unutarnju politiku BiH. Njihova podijeljena vanjska politika prema BiH znatno utječe na stavove političara. Ipak, kada su u pitanju euroatlantske integracije, unutardržavna politika ne bi smjela nailaziti na podijeljenost s

obzirom na to da se suradnja i težnja za članstvom u NATO i EU naglašava kroz sve strateške dokumente. Dostizanje europskih standarda te članstvo u EU, jedan je od načina podizanja životnog standarda, kako u ekonomskom i financijskom smislu, tako i u političkom. Članstvo u NATO-u također osigurava modernizaciju svih tijela sigurnosnog sektora. U dokumentu *Obrambena politika BiH*, u kojemu su izložena načela obrambene politike, između ostalih, definirana je želja za euroatlantskim integracijama te provedba modernizacije oružanih snaga s ciljem dostizanja interoperabilnosti s NATO snagama. Ostala načela dotiču se uloge OS BiH u kontroli naoružanja, izgradnji sigurnosti, transparentnost te demokratski i civilni nadzor. (Lisica, Bajramović, 2021.)

7. ZAKLJUČAK

Složeno državno uređenje i entitetska podjela, jedni su od ključnih čimbenika koji čine put BiH prema euroatlantskim integracijama sporim i otežalim. Teret prošlosti još uvijek znatno utječe na vođenje politika, u kojima su nerijetko interesi političkih aktera u BiH stavljeni ispred državnih interesa. Unutardržavni sigurnosni aparat često nailazi na prepreke u provedbi svojih ovlasti definiranih zakonima BiH. Jedan od uvjeta euroatlantskih integracija je mogućnost osiguranja poštivanja osnovnih prava i sloboda građana u skladu s demokratskim vrijednostima bez obzira na etničku pripadnost. Kroz protuustavne djelatnosti nekih od glavnih političkih predstavnika, nerijetko dolazi do narušavanja rada sigurnosnih institucija i njihove profesionalnosti. Zabrinjavajući faktor svakako je kršenje odredbi zakona i Ustava BiH te odluka Ustavnog suda BiH od strane entiteta. Kršenje odredbi zakona i Ustava BiH navedenih kroz rad, u samo nekim od najbitnijih pitanja za Bosnu i Hercegovinu, jasno su istaknule problematiku i dokazale hipotezu složenosti državnog uređenja i entitetske podjele kao glavnih izazova na putu Bosne i Hercegovine prema euroatlantskim integracijama. Ulazak u NATO i EU najvećim je dijelom narušen stalnim inzistiranjima na entitetskim podjelama. Pored one teritorijalne, intenzivni su i pokušaji nametanja entitetskih podjela u izvršavanju svakodnevnih zadaća sigurnosnih tijela. Vojska, policija i sigurnosne agencije, bez obzira na aktualna dnevnopolitička događanja, moraju djelovati prema zakonima i Ustavu u svrhu zaštite sigurnosti građana BiH. Međunarodno okruženje zahtijeva fleksibilnost i funkcionalnost državnih institucija koje će zajedničkim naporima djelovati u smjeru ostvarivanja državnih ciljeva i interesa. Državne institucije moraju biti snažne u provedbi jedinstvenih odluka, a put prema takvom razvoju unutardržavnog uređenja za Bosnu i Hercegovinu nudi Europska unija. Iako je Bosna i Hercegovina pokazala skromne napretke u ostvarivanju zahtjeva EU, ruska invazija na Ukrajinu stvorila je nesigurno okruženje u kojem se nude brži putevi u članstvo u EU. Nužne su izmjene Ustava koje BiH još uvijek nije spremna samostalno izvršiti. Srž problema s uređenjem BiH leži u tome što će autoritet i efikasnost državnih institucija biti postignuti nametanjem državne politike entitetskoj, odnosno ukoliko predstavnici entiteta uspiju postići konsenzus. Autoritet i efikasnost državnih institucija bit će postignuti kada se državna politika uspije nametnuti entitetskoj. Bitno je također postizanje konsenzusa oko državnog uređenja, u kojemu će politički akteri u Bosni i Hercegovini moći zajednički donositi odluke bez intervencije međunarodne zajednice. Do tada je upitna punopravnost BiH kao međunarodnog aktera.

Sigurnosne institucije suočavaju se s problemom manjka ljudstva i opreme te loše infrastrukture zbog višegodišnjih neplanskih pokušaja modernizacije koji su se najčešće provodili kroz donacije. Njihova brža obnova i mogućnost većih financijskih ulaganja moguća je kroz članstvo u NATO-u. Ovdje se nudi odgovor na istraživačko pitanje o definiranju i provedbi sigurnosne politike BiH nakon članstva u NATO savezu, gdje se otvara mogućnost razvoja manjih, ali bolje opremljenih sigurnosnih snaga, posebno OS BiH, koje će u sklopu saveza provoditi kolektivnu obranu. Dakle, jedan dio sposobnosti ostvario bi se kroz suradnju i potporu oružanih snaga NATO članica. Ovime bi se moglo postići bolje i unosnije raspolaganje financijskim sredstvima. Usto, nudi se i veća šansa za članstvo u EU. NATO članstvo, kao i članstvo u EU nudi brojne perspektive za provedbom reformi sigurnosnih institucija kako bi se podigao stupanj sigurnosti građana Bosne i Hercegovine.

Međunarodna zajednica imala je značajnu ulogu u stvaranju daytonske Bosne i Hercegovine. EU i NATO niti danas ne posustaju s pomoći u cilju razvoja moderne Bosne i Hercegovine poštujući njen Ustav. Uloga Visokog predstavnika za BiH također je još uvijek iznimno bitna. On svojim ovlastima pokušava nametnuti prijeko potrebne izmjene zakona i Ustava, koje su nametnute kao ciljevi za euroatlantske integracije. Osim sigurnosnih, ostali ciljevi obuhvaćaju razvoj demokracije, ekonomski oporavak, podizanje životnog standarda, postizanje potpune samostalnosti u donošenju političkih odluka, međunarodna trgovina u sklopu Schengenskog prostora i dr. Za punopravno članstvo u NATO i EU za BiH nužno je ispunjavanje svih ciljeva sigurnosne politike, što podupire drugu hipotezu u radu.

Koliko je pitanje stabilnosti i sigurnosti Bosne i Hercegovine bitno za međunarodnu zajednicu iskazano je njenim stalim angažmanom na ovom prostoru. Radi prisutnosti različitih etničkih i vjerskih skupina, Bosna i Hercegovina direktno je vezana uz regionalnu sigurnost. U povijesti je vidljiv značajan vanjski utjecaj kako stranih zemlja na regiju tako i susjednih zemalja. S obzirom na oprečne politike koje vode Republika Hrvatska i Republika Srbija prema BiH, unaprjeđivanje odnosa je zahtjevno. Konstruktivni i konstantni dijalozi bitni su za ostvarivanje suradnje u područjima poput ekonomije, gospodarstva, sigurnosti, politike i kulture. Ako govorimo o mogućem izbijanju sukoba u regiji, postoji velika mogućnost da bi on započeo u Bosni i Hercegovini. Razlog tome su secesionističke politike i pripajanja dijela teritorija moderne Bosne i Hercegovine susjednim zemljama. Tim politikama stvara se još veći razdor među već podijeljenim stanovništvom. Pored međunarodne zajednice, po ovom pitanju bitne su aktivnosti koje provode susjedne zemlje, ali i državni i entitetski vrh Bosne i Hercegovine. Preventivno djelovanje i snažna sigurnosna politika svih strana nužna je kako bi se izbjegla sigurnosna kriza u regiji.

8. LITERATURA

- Atlantska inicijativa (2010.) Bosna i Hercegovina i NATO.
- Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (2022.) Strategija za borbu protiv korupcije 2022 – 2024. i akcioni plan za provođenje strategije za borbu protiv korupcije 2022 – 2024.
- Borić, F. (2023.) Bosnia-Herzegovina external relations briefing: Moscow meeting between Dodik and Putin despite the EU position. Budimpešta: China-CEE Institute.
- Chollet, D. (2017.). Tajna povijet Daytonu. Zagreb: Golden marketing- Tehnička knjiga.
- Commission Staff. (2022.). Commission staff working document, Bosnia and Herzegovina 2022 Report. Brisel: Europska komisija.
- Commission Staff (2023.) Commission staff working document: Bosnia and Herzegovina 2023 Report. Brisel: Europska komisija.
- Đukanović, D. (2019.). Bosna i Hercegovina na neizvjesnom putu ka članstvu u NATO. Međunarodni problemi 3/2019: 335-360
<https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=1052640> Pristupljeno: 23. siječnja 2024.
- Išerić, H. (2017.) Raspodjela nadležnosti prema Ustavu BiH. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu.
- Gavrić, S., Banović, D., i Krause, C (2009.) Uvod u politički sustav Bosne i Hercegovine- Izabrani aspekti. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar, Fondacija Konrad Adenauer, Predstavništvo u Bosni i Hercegovini.
- Grabovica, A. (2014.). NATO i Bosna i Hercegovina: od mirovnih operacija do savremenih izazova. Znakovi vremena - Časopis za filozofiju, religiju, znanost i društvenu praksu 64: 121-138 <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=275782> Pristupljeno: 23. siječnja 2024.
- Hrvatski sabor (2021.) Odluka o proglašenju zakona o potvrđivanju sporazuma između Vlade RH i Vijeća ministara BiH o suradnji na području obrane. Narodne novine 10/2007: 146
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/full/2007_11_10_146.html
Pristupljeno: 12. veljače 2024.
- Lakić, D. (2010.) Razvoj i karakteristike sistema odbrane Bosne i Hercegovine. Bjeljina: Slobomir P Univerzitet.

Lisica D., Bajramović Z. (2021.) Planiranje u sektoru sigurnosti. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.

Ministarstvo obrane (2009.) Politika obrambenog planiranja. Sarajevo.

Narodna skupština Republike Srpske (1992.) Ustav Republike Srpske „Službeni glasnik Republike Srpske“, 21/92
https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/lat/ustav_republike_srpske.pdf Pristupljeno: 25.siječanj 2024.

Narodna skupština Republike Srpske (2017.). Rezolucija o zaštiti ustavnog poretka i proglašenju vojne neutralnosti Republike Srpske. Službeni glasnik Republike Srpske, broj 31/11 i 34/17.

Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (1995.)
https://propisi.ks.gov.ba/sites/propisi.ks.gov.ba/files/opci_okvirni_sporazum_za_mir_u_bosni_i_hercegovini.pdf Pristupljeno: 17. prosinca 2023.

Owen, R. (2000.). Deliberate Force: A case study in effective air campaigning. Alabama: Air University Press.

Parlamentarna skupština BiH (2005.a) Zakon o obrani BiH. Službeni glasnik BiH" br. 88/05.

Parlamentarna skupština BiH (2005.b). Zakon o službi u OS BiH. Službeni glasnik BiH broj /05

Parlamentarna skupština BiH (2009.a) Zakon o Sudu Bosne i Hercegovine. Službeni glasnik BiH br. 49/2009 - prečišćen tekst, 74/2009 - ispravka i 97/2009.

Parlamentarna skupština BiH (2009.b) Ustav Bosne i Hercegovine. Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i "Sl. glasnik BiH", br. 25/2009 - Amandman I

Parlamentarna skupština BiH (2009.c) Zakon o obavještajno-sigurnosnoj agenciji BiH. Službeni glasnik BiH br. 12/04, 20/04, 56/06 i 12/09.

Parlamentarna skupština BiH. (2012.). Zakon o državnoj agenciji za istrage i spašavanje donesenim. Službeni glasnik BiH br. 27/2004, 63/2004, 35/2005, 49/2009 i 40/2012.

Pavličević, D. (2000.) Kratka politička i kulturna povijest Bosne i Hercegovine. Zagreb: Hrvatski informativni centar.

- Predsjedništvo BiH (2005.) Bijela knjiga obrane Bosne i Hercegovine. Službeni glasnik Bosne i Hercegovine broj 43
- Predsjedništvo BiH (2006.). Sigurnosa politika BiH. Sarajevo.
- Predsjedništvo BiH (2008.) Obrambena politika BiH. Sarajevo.
- Predsjedništvo BiH (2018.) Strategija vanjske politike Bosne i Hercegovine 2018. – 2023. Sarajevo.
- Preljević, H. (2017.). UNSatisfied? The Rocky Path to NATO Membership – Bosnia and Herzegovina: A New Approach in Understanding the Challenges. CIRR XXIII (80) 2017, 33-59.
- Sarić, N. (2021.) Regionalna sigurnost i integracija BiH u NATO: izazovi i perspektive. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu.
- Savić, D. (2022.). Stavovi građana Republike Srpske prema ulasku Bosne i Hercegovine u NATO i EU. Banja Luka: Univerzitet u Banjoj Luci.
- Spajić, Z. (2018.). Prijepori oko izbornog zakona u BiH: Može li interes osobe biti u središtu javnog diskursa? Sarajevo: Katolički bogoslovni fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- Stručna služba Skupštine Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (2010.) Statut Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine. Službeni glasnik Brčko distrikta BiH broj 17/08 i 39/09.
- Transparency International BiH (2005.) Procedure usvajanja i izmjene zakona i propisa. Banja Luka: Transparency International BiH.
- Transparency International BiH (2021.) Proces integracije BiH u EU. Banja Luka: Transparency International BiH.
- Trnka, K. (2006.). Ustavno pravo. Sarajevo: Univerzitetska knjiga.
- Ustavni sud. (2005.). Zakon o sudovima Republike Srpske. Službeni glasnik Republike Srpske", br. 37/2012, 14/2014.
- Ustavotvorna skupština FBiH (1994.) Ustav Federacije Bosne i Hercegovine. Sl. novinama FBiH", br. 71/2005 i 72/2005
- Vego, M. (2002.) Bosna i Hercegovina na raskrižju Daytonu. Međunarodne studije, god. II., br. 1-2, str. 152-174.

Vidović, R. (2022.) Zakon o Vijeću ministara BiH (Neslužbeni pročišćeni tekst). Sarajevo

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine (2020.) Izvještaj o realizaciji Revidirane strategije Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma za 2018. godinu. Sarajevo: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice.

Vijeće ministara (2022.a) Strateški okvir institucija Bosne i Hercegovine do 2030. godine. Službeni glasnik BiH, broj 1/21

Vijeće ministara (2022.b) Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma (2021-2026) Sarajevo

Vlada FBiH (2019.) Uredba o izradi strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine

Vlada Republike Srpske (2021.) Uredba o strateškim dokumentima u Republici Srpskoj

Vranješ, N. (2023.) Politički i pravni izazovi Republike Srpske u pristupanju Bosne i Hercegovine NATO savezu. Strani pravni život god. 67 br. 2, str. 251.-270.

Vukadin, I., Iličić, G., & Čubela, I. (2021.) Izborna reforma u Bosni i Hercegovini i stavovi Hrvata o izbornome legitimitetu. Hum XVI, str. 07-33.

Internetski izvori

Aljazeera.net (2021.) U BiH od danas zabranjeno negiranje genocida i veličanje ratnih zločinaca. <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2021/7/28/u-bih-od-danas-zabranjeno-negiranje-genocida-i-velicanje-ratnih-zlocinaca>. Pristupljeno 12. prosinac 2023.

Aljazeera.net (2023.) Dodik odlikovao Putina odličjem RS. <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2023/1/8/dodik-odlikovao-putina-odlicjem-rs> Pristupljeno: 02. veljače 2024.

Besić, V. (2022.) Džaferović u UN-u: Pred nama vrlo teška i izazovna zima, cilj BiH članstvo u EU i NATO-u. <https://www.aa.com.tr/ba/politika/d%C5%BEaferovi%C4%87-u-un-u-pred-nama-vrlo-te%C5%A1ka-i-izazovna-zima-cilj-bih-%C4%8Dlanstvo-u-eu-i-nato-u/2691218#> Pristupljeno: 30. ožujka 2024. godine

Bezdrob, D. (2022.) Stigao odgovor iz Granične policije BiH na Dodikov poziv na direktno kršenje zakona. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/stigao-odgovor-iz-granicne-policije->

- bih-na-dodikov-poziv-na-direktno-krsenje-zakona/220329172 Pristupljeno: 20. ožujka 2024.
- Bezdrob, D. (2023.). Mirko Kuprešaković: Graničnoj policiji BiH nedostaju 562 policajca, adekvatna oprema i objekti. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/mirko-kupresakovic-granicnoj-policiji-bih-nedostaju-562-policajca-adekvatna-oprema-i-objekti/230324065> Pristupljeno: 20. ožujka 2024.
- Boca, I. (2023.a). Dodik tvrdi da se NATO pomažući BiH miješa u njene unutarnje poslove. <https://www.geopolitika.news/vijesti/dodik-tvr-di-da-se-nato-pomazuci-bih-mijesa-u-njene-unutarnje-poslove/> Pristupljeno: 20. ožujka 2024.
- Boca, I. (27. listopada 2023.b). SAD nabavlja helikoptere za vojsku BiH, ministar i doministar u svadi. <https://www.geopolitika.news/vijesti/obrana-i-sigurnost/sad-nabavlja-helikoptere-za-vojsku-bih-ministar-i-doministar-u-svadi/> Pristupljeno 13. veljače 2024. godine.
- Cero, H. (2017.) Je li moguća vojna neutralnost Republike Srpske?. <https://balkans.aljazeera.net teme/2017/10/14/je-li-moguca-vojna-neutralnost-republike-srpske> Pristupljeno: 23.ožujka 2024.
- Dakić, G. (2022.) Smrtna kazna je i dalje propisana Ustavom RS-a: Kada će ova odredba biti izbrisana?. <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/smrtna-kazna-je-i-dalje-propisana-ustavom-rs-a-kada-ce-ova-odredba-bit-i-izbrisana-785440> Pristupljeno: 02.travnja 2024.
- EEAS (2021.) Delegacija Europske unije u Bosni i Hercegovini i Ured specijalnog predstavnika Europske unije u Bosni i Hercegovini https://www.eeas.europa.eu/bosnia-and-herzegovina/evropska-unija-i-bosna-i-hercegovina_bs?s=219 Pristupljeno: 25.ožujka 2024.
- Glavno tajništvo Vijeća EU (2023.). Bosna i Hercegovina. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/enlargement/bosnia-herzegovina/> Pristupljeno: 20. veljače 2024.
- Global organized crime index (2023.). Bosnia and Herzegovina https://ocindex.net/country/bosnia_and_herzegovina Pristupljeno: 25. ožujka 2024.

- Global Security (n.d.) Operation Joint Forge.
https://www.globalsecurity.org/military/ops/joint_forge.htm Pristupljeno: 25. ožujka 2024.
- Granična policija BiH. (28. ožujak 2024.). Granična policija Bosne i Hercegovine.
<https://granpol.gov.ba/Content/Read/10?title=Onama> Pristupljeno: 28. ožujka 2024.
- HINA (2019.). Bakir Izetbegović kaže da bez nastavka puta ka NATO-u nema ni nove vlasti u BiH. <https://n1info.hr/regija/a416505-bakir-izetbegovic-kaze-da-bez-nastavka-puta-ka-nato-u-nema-ni-nove-vlasti-u-bih/> Pristupljeno 20. prosinca 2023.
- HINA (2022.). Dodik je optužio OSA-u da je postala otuđeni centar moći kojim upravlja isključivo ravnatelj te službe Osman Mehmedagić. <https://net.hr/danas/svijet/trojicisrba-zabranili-ulazak-u-bih-dodik-zaprijetio-doci-ce-kad-srbi-budu-na-granici-ako-hoce-imat-ce-igru-0292be7a-c353-11ec-a7e9-7a7f40b78d9a> Pristupljeno: 25. ožujka 2024.
- HINA (2024.). Dodik objavio u kojem slučaju planira odcjepljenje Republike Srpske: ‘Bit će to Dan D!’ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/dodik-objavio-u-kojem-slucaju-planira-odcjepljenje-republike-srpske-bit-ce-to-dan-d-15416185> (Pristupljeno: 25. ožujka 2024.)
- HMS (2024.) Putin odlikovao Dodika: Republika Srpska je naš prijatelj, hvala što podržavate Rusiju. <https://hms.ba/putin-odlikovao-dodika-republika-srpska-je-nas-prijatelj-hvala-sto-podrzavate-rusiju/> Pristupljeno: 28. ožujka 2024.
- Hrvatska enciklopedija (2023.) Bosna i Hercegovina.
<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=8918#top> Pristupljeno: 18. prosinac 2023.
- Huseinović, S. (2022.). Christian Schmidt promijenio Izborni zakon i Ustav FBiH.
<https://www.dw.com/bs/paket-funkcionalnosti-christian-schmidt-promijenio-izborni-zakon-i-ustav-fbih/a-63315858> Pristupljeno: 15. siječnja 2024.
- Huseinović, S. (2023.) Kome u BiH smeta Christian Schmidt - a kome ne?.
<https://www.dw.com/hr/kome-smeta-christian-schmidt-kao-visoki-predstavnik-a-kome-ne/a-64755913> Pristupljeno: 28. ožujka 2024.
- Kapica, Z. (2022.). Željko Komšić za AA: Naš put je EU i NATO, Schmidt neće nametnuti zakon bez saglasnosti Njemačke. <https://www.aa.com.tr/ba/politika/%C5%BEeljko-kom%C5%A1i%C4%87-za-aa-na%C5%A1-put-je-eu-i-nato-schmidt-ne%C4%87e->

- nametnuti-zakon-bez-saglasnosti-njema%C4%8Dke/2696513 Pristupljeno 14. rujna 2024.
- Karčić, H. (2023.) NATO Needs to Welcome Bosnia Before It's Too Late. <https://foreignpolicy.com/2023/02/27/bosnia-nato-expansion-russia-putin/> Pristupljeno: 28. ožujka 2024.
- Kim, J. (1997.) Bosnia Implementation Force (IFOR) and Stabilization Force (SFOR): Activities of the 104th Congress. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/96-723> Pristupljeno: 20. studeni 2023.
- Komarčević, D. (2023.) Ruska agresija testira tri decenije odnosa Srbije i Ukrajine. <https://www.slobodnaevropa.org/a/32561598.html> Pristupljeno: 20. studeni 2023.
- Kovačević, F. (2024.). Prvi mart je razlog što cijela BiH nije postala 'srpska republika'. <https://balkans.aljazeera.net/opinions/2024/3/1/prvi-mart-je-razlog-sto-cijela-bih-nije-postala-srpska-republika> Pristupljeno: 10. svibnja 2024.
- Maksimović, D. (2023.). Sejdić i Finci 14 godina nakon presude: Ne odustajemo! <https://www.dw.com/hr/sejdi%C4%87-i-finci-14-godina-nakon-presude-ne-odustajemo/a-67798843> Pristupljeno: 10. prosinca 2024.
- Milojević, M. (2022.) U prvoj godini zabrane 40 prijava za negiranje genocida u Srebrenici. <https://www.slobodnaevropa.org/a/negiranje-genocida-u-bih-tuzbe-bez-kazni/31919561.html> Pristupljeno: 30. ožujka
- Ministarstvo vanjskih poslova BiH (2009.). Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine. https://www.mvp.gov.ba/dobro_dosli_u_bih/drzavno_uredjenje/administrativno_teritorijalno_uredjenje/?id=265 Pristupljeno: 14. ožujka 2024.
- Ministarstvo vanjskih poslova BiH (2024.). Ministarstvo vanjskih poslova BiH. https://www.mvp.gov.ba/dobro_dosli_u_bih/drzavno_uredjenje/?id=8689 Pristupljeno: 14. ožujka 2024.
- N1info.rs (2017.) Rs usvojila rezoluciju o vojnoj neutralnosti. <https://n1info.rs/region/a335790-rs-usvojila-rezoluciju-o-vojnoj-neutralnosti> Pristupljeno: 02. veljače 2024.
- NATO (2015.) NATO marks 20 year anniversary of IFOR peacekeeping mission. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_125737.htm?selectedLocale=en Pristupljeno: 17. siječanj 2024.

- NATO (n.d.) History of the NATO-led Stabilisation Force (SFOR). <https://www.nato.int/sfor/docu/d981116a.htm> Pristupljeno: 17. siječanj 2024.
- OHR (2023.) Imenovanje visokih predstavnika <https://www.ohr.int/imenovanje-visokih-predstavnika-2/> Pristupljeno: 17. siječanj 2024.
- Omerović Husarić, A. (2024.) Što trebate znati o nematnutim izmjenama Izborog zakona BiH. <https://detektor.ba/2024/03/27/sta-trebate-znati-o-nametnutim-izmjenama-izbornog-zakona-bih/#> Pristupljeno: 25. siječanj 2024.
- OS BiH (2023.) Oružane snage BiH. http://os.mod.gov.ba/operativna-komanda/Archive.aspx?langTag=bs-BA&template_id=181&pageIndex=1 Pristupljeno: 22. ožujak 2024.
- Parlamentarna skupština BiH (2004.) Graniča policija BiH. <https://granpol.gov.ba/data/documents/pdf/Zakon%20o%20Grani%C4%8Dnoj%20policiji%20BiH,50-04.pdf> Pristupljeno: 27. ožujak 2024.
- Počasni konzulat BiH (2023.). Počasni konzulat BiH. hzzps://bhconsulate.org.ua/hrv/ Pristupljeno: 24. veljača 2024.
- Predsjedništvo BiH (2023.). Član Predsjedništva BiH dr. Denis Bećirović razgovarao sa 17 ambasadora i predstavnika zemalja članica NATO-a i komandantom Štaba NATO-a u Sarajevu. <http://www.predsjeđnistvobih.ba/saop/default.aspx?id=98404&langTag=bs-BA> Pristupljeno: 09. veljača 2024.
- RTRS (2023.) Cvijanović nakon sastanka sa Stoltenbergom: Poslata jasna poruka da Srpska nije za pridruživanje u NATO. <https://lat.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=534596> Pristupljeno: 29. veljača 2024.
- SIPRI (2024.) SIPRI Military Expenditure Database. <https://milex.sipri.org/sipri> Pristupljeno: 29. veljača 2024.
- Središnje izborno povjerenstvo BiH (2022.) Opći izbori 2022. godine. https://www.izbori.ba/Rezultati_izbora/?resId=32&langId=3#/1/1/0/0/702 Pristupljeno: 29. veljača 2024.
- statistika.ba. (2013.). statistika.ba. <http://www.statistika.ba/#tab2> Pristupljeno: 15. veljača 2024.
- Šurina, M. (2021.) Kaos u BiH se nastavlja: Dodik zaprijetio formiranjem vojske Republike Srpske, reagirao Komšić: 'To je pobuna!'. https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/kaos-u-bih-se-nastavlja-dodik-zaprijetio-formiranjem-vojske-republike-srpske-reagirao-komsic-to-je-pobuna-20210928?meta_refresh=1 Pristupljeno: 20. ožujka 2024.

- Šurina, M. (2022.) Čović tvrdi da je BiH spala na 2,6 milijuna stanovnika, Hrvata 400 tisuća. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/covic-tvr-di-da-je-bih-spala-na-2-6-milijuna-stanovnika-hrvata-400-tisuca-20220223> Pristupljeno: 20. ožujka 2024.
- US Department of State (1996.) The Role of IFOR in the Peace Process <https://1997-2001.state.gov/regions/eur/bosnia/iforrole.html> Pristupljeno: 29. siječnja 2024.
- Vasić, N. (2022.) Ovo je osam uslova za BiH iz preporuke Evropske komisije za kandidatski status. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/ovo-je-osam-uslova-za-bih-iz-preporuke-evropske-komisije-za-kandidatski-status/221012079> Pristupljeno: 20. ožujka 2024.
- Večernji list (2021.) Totalni kaos u BiH: Dodik se prijavio policiji i pozvao građane da naprave isto: "Srbi su žrtve". <https://www.vecernji.hr/vijesti/dodik-pozvao-srbe-iz-republike-srpske-svih-nas-milijun-i-nesto-prijavite-se-sami-tuziteljstvu-1511802> Pristupljeno: 28. ožujka 2024.
- Vučković, S. (2021.) Operacija Namjerna sila. <https://www.dnevno.hr/domovina/s-400-avionana-bosanske-srbe-skupo-platili-pokolj-na-trznici-americka-akcija-namjerna-sila-potukla-ih-do-koljena-1814389/> Pristupljeno: 16. travnja 2024. godine

Sažetak

Dokumentom *Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine*, ista je definirana sa svim svojim elementima i načinom funkcioniranja. Rad će prikazati strukture sigurnosnih elemenata Bosne i Hercegovine, način vođenja unutarnje i vanjske politike te nastojanja većeg dijela njezina stanovništva prema euroatlantskim integracijama. NATO je najprije intervencijama u Bosni i Hercegovini stvorio uvjete za pregovore i zaključivanje Daytonskog sporazuma, a stvaranjem moderne države otvorila su se pitanja i težnje ka postizanju punopravnog statusa članice Bosne i Hercegovine u NATO-u. Na tom putu značajnu ulogu imaju susjedne zemlje i njihov utjecaj na entitete. Mišljenja se razilaze, te, kada je pristupanje NATO savezu u pitanju, ne dolazi do potrebnog konsenzusa. Zbog nebrojnih nesuglasica, za smirivanje situacije i osiguranje provedbe odrednica Daytonskog sporazuma, kao Ustava BiH, neophodna je intervencija međunarodne zajednice, poglavito kroz Ured visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu. U zaključku su iznesene prednosti pristupanja Bosne i Hercegovine NATO-u, ali i mane u slučaju zaokreta u vođenju politike. Pored toga, naglasak je stavljen i na razmimoilaženju politike u vođenju države te nužnosti intervencije stranih tijela kako bi se ispoštovale odrednice Ustava.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, NATO, sigurnosna politika, Daytonski sporazum

Abstract

The document Security Policy of Bosnia and Herzegovina defines it with all its elements and way of functioning. The paper will present the structures of the security elements of Bosnia and Herzegovina, the way of conducting internal and external policy and the efforts of a large part of its population towards Euro-Atlantic integration. NATO interventions in Bosnia and Herzegovina first created the conditions for negotiations and the conclusion of the Dayton Agreement. Creation of a modern state opened up questions and aspirations towards achieving full status as a member of Bosnia and Herzegovina in NATO. Neighboring countries and their influence on the entities play a significant role on this path. Opinions differ, and when it comes to joining the NATO alliance, the necessary consensus is not reached. Due to numerous disagreements, the interventions of the international community, mainly through the Office of the High Representative for Bosnia and Herzegovina, it is necessary to calm the situation and ensure the implementation of the provisions of the Dayton Agreement, as well as the Constitution of Bosnia and Herzegovina. In the conclusion, the advantages of Bosnia and Herzegovina's accession to NATO are presented, but also the disadvantages in case of a change in policy. In addition, the emphasis was placed on the divergence of politics in the management of the state and the necessity of intervention by foreign bodies in order to comply with the provisions of the Constitution.

Key words: Bosnia and Herzegovina, NATO, security policy, Dayton agreement